

05
222687

роботніца і селянка

1 1967

+ прылож.

30K-1
1844

Настаўніца англійскай мовы 2-й
мінскай сярэдняй школы Ніна
Антонанна Карыневіч узнагаро-
джана знакам «Выдатнік народнай
асветы».

Фота Ул. Вяхоткі.

РАБОТНИЦА № 1 І СЯЛЯНКА

СТУДЗЕНЬ
1967

ШТОМЕСЯЧНЫ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНЫ І ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКІ ЧАСОПІС

ГОД ВИДАНИЯ СОРАК ТРЭЦІ
ВИДАНИЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ
Выдавецтва «Звязда».

Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

БУДЗЬ ШЧАСЛІВАЯ!

Ёсць свой высокі цудоўны сімвал у
віншаванні, якім сустракаюць людзі
кожнага новага чалавека на зямлі. Ён
яшчэ не зрабіў ніводнага кроку, яго па-
няцці аб сэнсе жыцця, аб шчасці яшчэ
не скоро стануць рэальнымі, а мы ўжо
зычым яму:

— Будзь шчаслівай!

Бо чалавек нараджаецца для шчасця.
Бо для ўсіх нас няма большай радасці,
як бачыць вакол сябе шчаслівыя твары,
ведаць, што не толькі ты сам, але і ўсе,

пражыць так, каб некалі таксама мець
права сказаць: жыццё было дадзена
мне недарэмна! Я бачыла шчасце!

Лёгка параіць чалавеку, як пашыць су-
кенку, як накрыць святочны стол, а
вось як будаваць сваё жыццё, каб у
гэтым пажаданні: будзь шчаслівай! — гу-
чэў для цябе глыбокі падтэкст, каб было
яно сур'ёзнае і важнае, як само жыццё...
Давай паспрабуем разам шчыра раз-
брацца ў гэтым.

Без асабістага шчасця, кажуць многія,
няма радасці для людзей, асабліва для
нас, для жанчын. Так, гэта цудоўна, калі
побач з табою крочыць каханы, надзей-
ны і добры чалавек. А што, калі здары-
лася не так або не зусім так? Што тады?
Засмуціцца, апусціць рукі, наракаць на
свой лёс і з дня на дзень нудзіцца, па-
чыла пазіраць наўкол?.. Стаць такою,
каб і людзям было цяжка з табою
і табе з людзьмі? Ну, а калі наадварот,
калі ёсць у цябе ў жыцці толькі адно —
удала складзенае сямейнае жыццё, тады
што? Хіба гэта і толькі гэта дасць табе
права лічыць сябе шчаслівай, калі нішто
больш не грэе і не ўздымае цябе?

Многа, вельмі многа для кожнага ча-
лавека азначае асабістае жыццё. Але
глыбокі роздум, уважлівы погляд на-
вокал надае смеласць сцвярджаць: не,
не толькі і не толькі ў асабістым жыцці
шчасце чалавека!

У цябе растуць дзеці: колькі турбот
і клопатаў патрабуюць яны! І іншы раз
прыносяць у дом далёка не адны толькі
радасці і «пяцёркі» ў дзённіках. І ты не-
пакоішся над ложкам хворага дзіцяці,
і злуеш, латаючы ўчора купленыя, а
сёння парваныя ўжо сынавы штонікі.
І ўсё-такі ты разумееш і сёння, і многа
разоў у жыцці зразумееш яшчэ: без
гэтых клопатаў, без трывожных і радас-
ных мацярынскіх слёз няпоўнае было б
тваё жыццё. Шчасце — даць чалавеку
жыццё, але яшчэ больш высокае
шчасце — выхаваць, вывесці яго на да-
рогу такім, каб людзі казалі: шчаслівая
маці гэтага чалавека!

Але калі ты маці і толькі маці, ня-
хай самая клпатлівая, і няхай табе са-
праўды вельмі пашанцавала ў дзецях, —
хіба сама ты не будзеш адчуваць сябе
абдзеленай у нечым, не падумаеш іншы
раз: чаго ж не хапае ў маім жыцці?

Шчасце. Гэта і простае і вельмі скла-
данае паняцце. Калі б сабраць адразу
вялікую аўдыторыю і запытаць:
«У чым яно, шчасце, на вашу думку?» —
то, мусіць, не прагучаць два аднолька-
выя адказы. У кожнага свая мерка
шчасця, свая мэта, свае заветныя жа-
данні. Шмат вякоў лепшыя чалавечыя
розумы біліся над вызначэннем гэтага
паняцця — у чым яно, шчасце чалаве-
ка? — і толькі марксісцкая філасофія
здала даць на яго адказ:

— Шчасце... Гэта калі хлеб і ружы бу-
дуць для ўсіх. Шчасце — жыць у гра-
мадстве, якое задавальняе ўсе духоўныя
і матэрыяльныя патрэбнасці чалавека.
Шчасце — гэта калі ўсе ствараюць шча-
сце для цябе і ты для кожнага...

І няхай іншы раз, калі звычайныя жыц-
цёвыя непаладкі, няўдача ў асабістым
жыцці ці яшчэ што-небудзь выклікаюць
нездавальненне і на хвіліну гэтак высо-
кае разуменне шчасця можа здацца за-
надта далёкім і агульным, — давай усё
ж падумаем, паглядзім і на сваё жыццё
і на жыццё людзей, якія нас акружаюць,
з больш высокіх, як гаворыцца, пазі-
цый. Твае духоўныя запатрабаванні...

Хіба наш лад жыцця не здольны зада-
воліць іх глыбока і поўна? Хіба ты і твае
дзеці не маюць права вучыцца, не
маюць права выбіраць сабе любы
занятак па душы? Хіба ты і твая сям'я
не карыстаецца лепшымі скарбніцамі
чалавечай культуры? Хіба не для вас
усё гэта — і бібліятэкі, і музеі, і тэатры, і
карцінныя галерэі, і ўсё, усё, што ўпры-
гожвае жыццё чалавека, надае высокі
сэнс? І хіба гэта не назавеш шчасцем?

Або...
Ці разумееш ты, што клопат нашага
грамадства аб матэрыяльным дабрабы-
це чалавека, клопат, які адчуваеш ты,
твае дзеці, твой муж, твае суседзі, твае
сябры і знаёмыя, адчуваеш з кожным
днём, з кожным годам усё больш і
больш — усё гэта для твайго шчасця?
Для цябе ў магазінах — горы прадуктаў,
для цябе растуць і растуць, як грыбы
ў лесе, мікрараёны ў нашых гарадах.
Для цябе — электрычнае святло ў кожнай
вёсцы, радыё — у кожным доме.
Урэшце, для цябе і тваёй сям'і з кожна-
ным годам усё больш надзейна і ўстой-
ліва аплочваецца ў нас калгасны праца-
дзень.

...Ёсць жанчыны (можа і ты належыш
да іх ліку), у кватэры якіх няма дарагіх
сервантаў. У іх гардэробах няма звыш-
модных убораў. Усё сціпла, проста, як
і самі яны, як і ўсё іх жыццё, працоўнае
і часам нялёгкае. Але нешта такое вы-
сокае і такое трывалае запаўняе дзень
за днём пражытыя імі гады, што і на
тварах іх, і ва ўсёй постаці, і ва ўсім
абліччы можна прачытаць:

— Я живу на зямлі недарэмна.
А значыць — я шчаслівая...

Вы знаёмы з такімі людзьмі. Вы веда-
еце, што гэта тыя, хто вельмі і вельмі
любіць сваю працу, хто аддае ёй цёп-
лыню сваіх рук і сэрцаў, каго паважа-
юць за гэта і шануюць.

Чалавек нараджаецца ў грамадстве.
Чалавек жыве ў грамадстве. І ўвесь яго
шлях, ад пачатку да канца, вызначаецца
яго адносінамі да людзей, сярод якіх
ён жыве, адносінамі людзей да яго. Гэ-
тага ніхто не можа пазбегнуць. І як бы
ўдала ні складалася асабісты лёс, рана
ці позна чалавек прыходзіць да пытання:
што добрага даў я грамадству? Лю-
дзям? Што яны далі мне? І адказ на гэ-
тае пытанне і будзе самай значнай ме-
раю шчасця.

Хочацца, каб шчасце ў асабістым
жыцці напаткала ўсіх нас. Каб у кожнага
ў доме быў лад і дастатак. Каб раслі ў
нас добрыя дзеці. Каб мір і цішыня па-
навалі на зямлі — без гэтага ніхто не
зведее шчасця. Але самую высокую ра-
дасць жыцця дае чалавеку маральнае
задавальненне яго працай.

Калі рукі твае ткуць прыгожыя ткані-
ны... Калі добрым словам успамінаюць
цябе за вырашчаны табою хлеб... Калі
ты збудуеш дом. Калі вернеш чалавеку
здароўе. Калі дасі дзецям радасць ад-
крыцця свету... Ткачыха ты ці тынкоў-
шыца. Настаўніца ці калгасніца. Урач
ці санітарка. Краўчыха ці фрэзерушчы-
ца. Але калі вечарам ты прыходзіш з
работы дадому, прысядзеш на крэсла і
можаш, ціха ўсміхнуўшыся, сказаць:

— І сённяшні дзень не праішоў мар-
на. І сёння я была патрэбна, была неаб-
ходна людзям, зрабіла для іх усё, што
змагла!

Тады не трэба задаваць самой сабе
пытанне: «У чым мае шчасце?» Ты ве-
даеш: яно блізка, яно з табою побач.

Аляксандра

Д. УТКЕС

АЛЯКСАНДРА Міхайлаўна Калантай нарадзілася 1 красавіка 1872 года ў Пецярбургу, у сям'і генерала Дамантовіча. Яе бацька — сын украінскага двараніна, скончыў палтаўскі корпус. Маці — урэдзэнка Фінляндыі, была дачкой простага скупшчыка і прадаўца лесу.

Настаў час паступаць у гімназію. Бацькі, баючыся ўплыву «нігілістаў» і іншых непажаданых элементаў, вырашылі даць дачцэ дамашнюю адукацыю.

Былі наняты настаўнікі, сярод якіх вылучалася Марыя Іванаўна Страхава, чалавек перадавых поглядаў і вялікай душы. Яна моцна і дабратворна ўплывала на сваю вучаніцу. І дванаццацігадовай дзяўчынкай А. М. Калантай ужо марыла аб подзвігу на карысць народа.

У тыя гады подзвігам лічылася быць сельскай настаўніцай, «служыць народу», як тады гаварылі. «Але мне, — пісала А. М. Калантай, — хацелася нечага большага, не падзвіжніцтва, а вялікага подзвігу, каб яго след застаўся ў гісторыі».

У 16 гадоў Аляксандра Міхайлаўна здала экзамен на атэстат сталасці і атрымала дыплом настаўніцы. Паступіць на Вышэйшыя жаночыя (Бястужаўскія) курсы ёй не было дазволена ўсё па той жа прычыне — бацькі баяліся рэвалюцыйнай заразы. І Аляксандра Міхайлаўна стала наведваць прыватныя курсы, слухаць лекцыі па прыродазнаўству, гісторыі і літаратуры. Вялікі ўплыў на духоўнае развіццё Аляксандры Міхайлаўны зрабіў славы гісторык Віктар Пятровіч Астрагорскі. Ён абудзіў у ёй імкненне да літаратурнай і журналісц-

кай работы, якая пазней заняла вялікае месца ў яе разнастайнай грамадскай дзейнасці.

У 18 гадоў Аляксандра Міхайлаўна была развітая, добра адукаваная і да таго ж вельмі прыгожая дзяўчына. Вясной 1890 года яна выйшла замуж за інжынера Уладзіміра Міхайлавіча Калантай, але бяздзейнае жыццё ў буржуазнай сям'і не магло задавальняць яе. Праз тры гады яна развялася з мужам і паехала з маленькім сынам ад яго. Сваё ранняе замужжа А. М. Калантай тлумачыла тады «актам пратэсту супраць волі бацькоў» і разводам хацела паправіць сваю памылку.

Іменна з гэтага часу і адкрываецца новая старонка біяграфіі А. М. Калантай — пачатак яе палітычнай дзейнасці, складаны і цяжкі шлях фарміравання яе рэвалюцыйнага светапогляду.

З сярэдзіны 90-х гадоў А. М. Калантай пачала прымаць удзел у рабоце рознага роду культурна-асветных устаноў, якія выкарыстоўваліся сацыял-дэмакратамі для палітычнай работы. Яна давала ўрокі ў рабочых агульнаадукацыйных гуртках, дзе блізка пазнаёмілася з перадавымі рабочымі пецярбургскіх заводаў, з жыццём і марамі пралетарыату.

Вясной 1896 года ёй давялося пабываць у Нарве, на вядомай Крэнгольмскай мануфактуры. «Закабаленасць 12.000 ткачоў і ткачых, — пісала яна пазней, — зрабіла на мяне ашаламляючае ўражанне. Тады я яшчэ не была марксісткай і хутчэй схілялася да народніцтва і тэрарызму. Пасля наведання Нарвы заня-

лася вывучэннем марксізма і эканомікі».

Вызначэнню поглядаў А. М. Калантай спрыяла грандыёзная стачка тэкстыльшчыкаў, якая адбылася ў тым жа годзе ў Пецярбургу. У ёй прымала ўдзел да 36 тысяч рабочых і работніц. Да гэтага часу адносіцца знаёмства Калантай з Аленай Дзмітраўнай Стасавай, якая наблізіла яе да практычнай рэвалюцыйнай работы. Аляксандра Міхайлаўна пачала збіраць сродкі для стачачнага фонду, удзельнічаць у арганізацыі дабрачынных вечароў, зборы ад якіх перадаваліся палітычнаму «Чырвонаму крыж».

Аляксандра Міхайлаўна добра ўсведамляе недастатковасць сваіх эканамічных і філасофскіх ведаў і, імкнучыся папоўніць іх, едзе ў Цюрых (Швейцарыя). Чым глыбей яна ўнікае ў сутнасць і складанасць сацыяльных праблем, тым больш рашуча становіцца на пазіцыі рэвалюцыйнага марксізма.

А. М. Калантай была адной з выдатных сацыялістак Расіі, якія паклалі пачатак арганізацыі працоўных жанчын. Яшчэ на зары свайго свядомага жыцця яна задумвалася над рабочым становішчам рускай жанчыны, якая пакутавала ад палітычнай бяспраўнасці і жорсткай эксплуатацыі.

«Жанчыны, іхні лёс, — пісала Аляксандра Міхайлаўна, — цікавіў мяне ўсё жыццё, і іхні лёс штурхнуў мяне да сацыялізма». Запаветнай марай яе стала перавярнуць усе ўстоі і даць жанчынам усе правы.

А. М. Калантай на той час была малады, але ўжо тэрэтычна спелы чалавек, актыўная рэвалюцыянерка. Ёю быў напісан рад артыкулаў па жаночаму пытання, а таксама брашура «Класавая барацьба», якая выйшла ў 1906 годзе. Яна працавала над кнігай «Сацыяльныя асновы жаночага пытання» (выйшла ў 1908 годзе). У эміграцыі Калантай сустракалася з такімі віднымі дзеячамі сацыялізма, як Г. В. Пляханаў, Роза Люксембург, Клара Цэткін, Поль і Лаўра Лафаргі. Тут узмацнелі яе ўяўленні аб праблемах сацыяльнага вызвалення жанчын

У 1908 годзе царская юстыцыя пачынае супраць А. М. Калантай два працэсы. Яе абвінавачваюць у супрацьуродавай арганізацыі жанчын-тэкстыльшчыц і ў закліку да ўзброенага паўстання ў брашуры «Фінляндзя і сацыялізм». Калантай зноў выязджае за мяжу і знаходзіцца там да Лютаўскай рэвалюцыі 1917 года. Усю сілу свайго таленту прапагандыста, трыбуна і публіцыста яна накіроўвае на барацьбу супраць імперыялістычнай вайны.

У 1914 годзе А. М. Калантай за антымільтарысцкую агітацыю ў Германіі трапіла ў турму, адкуль ёй удалося вырвацца з дапамогай Карла Лібкнехта. З Германіі яе выслалі, і яна паехала ў Швецыю. Тут Аляксандра Міхайлаўна адразу ж звязалася з левымі сацыялістамі, якія выступалі супраць імперыялісцкай бойні.

За антымільтарысцкія артыкулы і выступленні шведскі ўрад арыштаваў Калантай, а затым выслаў са Швецыі. Яна едзе ў ЗША і Канаду, аб'язджае рад гарадоў і, як пазней сама расказвае, «праводзіць на вялізных сходах амерыканскіх рабочых і ў маленькіх групах рускіх палітычных эмігрантаў устаноўку Уладзіміра Ільіча і бальшавікоў у адносінах імперыялістычнай вайны».

Калантай, па яе ўласнаму выразу, у 1915—1916 гадах была ўся прасякнута ідэямі Леніна, «без адпачынку калясіла па ЗША і правяла на працягу 5 месяцаў 82 мітынгі, часта з аўдыторыяй у 10 тысяч чалавек».

З першых жа дзён вайны А. М. Калантай асудзіла сацыял-шавіністычную лінію кіраўнікоў замежных сацыялістычных партый і рускіх меншавікоў і безагаворачна стала на ленінскія пазіцыі.

У 1916 годзе яна піша брашуру «Каму патрэбна вайна?», якая атрымала добрую ацэнку Уладзіміра Ільіча. Калантай згадзілася з усімі яго папраўкамі. Брашура была выдадзена вялікім тыражом і з'явілася ў многіх краінах.

Наколькі важная была для партыі дзейнасць Аляксандры Міхайлаўны Калантай у гады

Калантай

вайны — пра гэта сведчаць пісьмы Ул. І. Леніна, адрасаваныя ёй у розныя краіны.

Вось адно з іх, накіраванае ў Амерыку. Ул. І. Ленін пісаў:

«Мы выдаём тут днямі... маленькую брошурку ад імя Цымервальдскай левай... Спадзяемся на Вас, што Вы выдадзіце гэта ў Амерыцы і па-англійску... і, калі можна, на іншых мовах. Гэта павінна быць першае выступленне ядра левых сацыял-дэмакратаў усіх краін, якія маюць ясны, дакладны, поўны адказ на пытанне, што рабіць і куды ісці».

Вестку аб Лютаўскай рэвалюцыі 1917 года палітычная эміграцыя і ў тым ліку А. М. Калантай сустрэлі з вялікай радасцю.

Аляксандра Міхайлаўна накіравалася ў Расію. Піцёрскія таварышы дабіліся ўнясення яе ў спіс эмігрантаў, якім Часовы ўрад дазваляў прыезд у Петраград. У разгар рэвалюцыйных падзей яна вярнулася на Радзіму і неўзабаве была ўведзена ў склад выканкома Петраградскага Савета ад бальшавіцкай ваеннай арганізацыі. А. М. Калантай было даручана весці агітацыйную работу сярод салдат Петраградскага гарнізона і маракіў Балтыйскага флоту. Паяўленне яе на мітынгх салдаты і матросы сустракалі бурнымі авацыямі. Гэта выклікала злосць і нянавісць ворагаў.

VI з'езд партыі, што адбыўся ў ліпені — жніўні 1917 года, выбраў Калантай у склад Цэнтральнага Камітэта.

Аляксандра Міхайлаўна адразу ж акунулася ў вадаварот рэвалюцыйных падзей. Яна выконвала рад важнейшых даручэнняў Цэнтральнага Камітэта партыі і з'яўлялася актыўным удзельнікам падрыхтоўкі ўзброенага паўстання, якое забяспечыла гістарычную перамогу пралетарскай рэвалюцыі ў Расіі.

Адразу ж пасля кастрычніцкага перавароту Калантай была назначана народным камісарам сацыяльнага забеспячэння РСФСР (тады — Дзяржаўнага апекавання). А. М. Калантай была першай жанчынай, якая ўвайшла ў склад рэвалюцыйнага ўрада Савецкай краіны.

Адной з вялікіх заваёў рэвалюцыі, дасягненню якой Калантай прысвяціла шмат сіл, была арганізацыя аховы мацярынства і маленства. Пачатак гэтай справе быў пакладзены ў першыя дні Савецкай улады.

Не лёгка было ажыццявіць вялікую праграму аховы маці і дзіцяці ў абстаноўцы грамадзянскай вайны, голаду і разрухі.

Для стварэння «Дома маці і дзіцяці» Наркамату сацыяльнага забеспячэння далі палац, які раней належаў нейкай графіні. Ледзь толькі занялі будынак, як у ім узнік пажар, прычым полымя ўспыхнула адразу ў некалькіх месцах.

Калі Калантай з атрадам матросаў прыбыла на месца, увесь палац быў ахоплены полымем. Няні ледзь выратавалі дзяцей. Неўзабаве падпальшчыкі былі знойдзены. Сваё гнюснае злачынства яны зрабілі па заданню былой гаспадыні палаца...

Але, нягледзячы на цяжкія, работа па арганізацыі сацыяльна-бытавых устаноў праходзіла паспяхова. Дастаткова сказаць, што ўжо да 1920 года ва ўмовах выключнай гаспадарчай разрухі ў краіне было адкрыта больш 600 дзіцячых ясляў, сотні дамоў маці і дзіцяці, кансультацый, малочных кухань.

Выконваючы велізарную работу народнага камісара сацыяльнага забеспячэння, А. М. Калантай не спыняе партыйна-палітычнай работы сярод жанчын.

У перыяд грамадзянскай вайны яна па даручэнню партыі вядзе палітыка-выхаваўчую работу сярод работніц тэкстыльных фабрык Іванава і падмаскоўных раёнаў.

У лістападзе 1918 года быў склікан Усерасійскі з'езд работніц і сялян.

З'езд па дакладу А. М. Калантай аб задачах і метадах работы партыі сярод работніц і сялян прыняў спецыяльнае рашэнне. Пры Цэнтральным, губернскіх і павятовых камітэтах партыі былі ўтвораны спачатку камісіі, а затым — аддзелы па рабоце сярод жанчын.

Пасля смерці Інэсы Арманд, першай кіраўніцы Аддзела па

работе сярод жанчын пры ЦК партыі, на гэтую пасаду была вылучана А. М. Калантай.

Пры яе актыўным удзеле быў распрацаван рад дэкрэтаў па паліяпшэнню становішча жанчыны.

Гэтай жа задачы служылі і велізарныя намаганні па ліквідацыі непісьменнасці сярод жанчын, стварэнне разгорнутай сеткі ўсялякіх курсаў і школ для работніц і сялян.

А. М. Калантай пастаянна актыўна ўдзельнічала ў друкаваных органах для жанчын. Побач з Н. К. Крупскай і іншымі віднымі дзеячамі яна ўваходзіла ў склад рэдкалегіі часопіса «Коммунистка», які стаў кіруючым органам палітычнай асветы працоўных жанчын. Аднакова Аляксандра Міхайлаўна прымала ўдзел у часопісах «Работница», «Крестьянка».

У кастрычніку 1922 года па рашэнню Цэнтральнага Камітэта партыі Калантай была вылучана на дыпламатычную работу. Урад назначыў яе паслом у Нарвегію. Яна была першая жанчына-дыпламат.

Назначэнне жанчыны на высокую дыпламатычную пасаду па-рознаму было ўспрынята за рубяжом, не ўсе і ў нас былі ўпэўнены ў правільнасці такога акта.

Між тым, работа Калантай на дыпламатычнай ніве прынесла справе ўмацавання міжнародных адносін СССР вялікую карысць.

Добра знаёмая з жыццём краін Захаду, дасканала валодаючая многімі замежнымі мовамі, у тым ліку фінскай, шведскай, нарвежскай, Калантай ужо на працягу першых гадоў сваёй работы дабілася важных поспехаў у наладжванні дыпламатычных і гандлёвых адносін СССР са скандынаўскімі суседзямі — Нарвегіяй, Швецыяй. У Нарвегіі Калантай да 1926 года забяспечыла заключэнне раду канвенцый і гандлёвых пагадненняў, выгадных для абедзвюх краін.

У 1926 годзе Калантай была пераведзена на дыпламатычную работу ў Мексіку.

У гэтай краіне Аляксандру Міхайлаўну чакалі вялікія цяж-

касці: урадавым колам Мексікі не спадабалася, што пасланнікам да іх назначана жанчына.

Аднак першыя ж крокі Калантай на дыпламатычнай рабоце ў гэтай краіне забяспечылі ёй трывалы аўтарытэт. Ёй удалося ўмацаваць сімпатыі прагрэсіўных элементаў краіны да Савецкай дзяржавы.

З 1930 года А. М. Калантай — паўнамоцны прадстаўнік Савецкага Саюза ў Швецыі. Свой шматгадовы вопыт яна накіроўвае на ўмацаванне нармальных адносін СССР з гэтай краінай.

У гады Айчынай вайны, калі германскі фашызм спрабаваў парушыць нейтралітэт Швецыі і справакаваць яе на варожыя дзеянні супраць Савецкага Саюза, мудрая знешняя палітыка Савецкага ўрада сарвала планы фашыстаў. Умелым правадніком савецкай знешняй палітыкі ў гэтай краіне была Аляксандра Міхайлаўна Калантай.

Вялікім аўтарытэтам карысталася А. М. Калантай у краінах, дзе яна выконвала абавязкі савецкага дыпламата. Напрыклад, урад Мексікі ў знак глыбокай павагі і высокай ацэнкі дыпламатычнай дзейнасці Калантай ўзнагародзіў яе ордэнам Мексікі — «Агуэла ацтэка». Калі Аляксандра Міхайлаўна, захварэўшы, у 1946 годзе была вымушана пакінуць сваю дыпламатычную дзейнасць, нарвежскі пасол у Маскве ад імя свайго ўрада паднёс ёй вышэйшую ўзнагароду яго краіны — «Ордэн святога Алафа».

Вялікая роля Калантай у барацьбе за мір. У 1946 годзе грамадскасць, рад дзяржаўных дзеячоў і кіраўніцтва рабочых партый скандынаўскіх краін вылучылі яе кандыдатам на Нобелеўскую прэмію міру.

Такі шлях палымянай рэвалюцыянеркі Аляксандры Міхайлаўны Калантай. Якасці надзвычай таленавітага чалавека спалучаліся ў Аляксандры Міхайлаўне са сціпласцю і прастатой, з вялікай спагадлівасцю. Яна любіла простых людзей, жыла дзеля іх шчасця, ім яна цалкам прысвяціла сябе. І памяць аб ёй назаўсёды захаваецца ў сэрцах удзячнага народа.

НА БЕРАЗЕ СОЖА

У Літвінавічы, што на Гомельшчыне, у гасці да сваіх землякоў прыехалі Вольга Панцеляймоўна Лепаўшынская і першыя камунары Літвінавіцкай школы-камуны Аляксандр Макаравіч Отрачаў і Дар'я Пятроўна Ісаева. Многія жыхары Літвінавіч добра памятаюць Панцеляймона Мікалаевіча Лепаўшынскага, сябра і паплечніка Уладзіміра Ільіча Леніна. Яшчэ ў першыя гады Савецкай улады па прапанове Уладзіміра Ільіча ён прыехаў у родныя Літвінавічы і арганізаваў там першую ў краіне школу-камуну. Настаўніцаў у гэту школу прыехала з Масквы яго жонка і верны сябар па рэвалюцыйнай барацьбе Вольга Барысаўна Лепаўшынская разам з дачкой Вольгай Панцеляймоўнай. Узначальваў школу сам Панцеляймон Мікалаевіч.

Вольга Панцеляймоўна і яе маскоўскія сябры ад усяго сэрца падзякавалі за цёплую сустрэчу. Вось што сказала яна, адна з першых літвінавіцкіх настаўніц.

— Я нарадзілася ў Сібіры, дзе мой бацька адбываў ссылку, але заўсёды лічу сваёй радзімай такія родныя для ўсёй нашай сям'і Літвінавічы, дзе я пачынала сваю працоўную дзейнасць. Гэта быў цяжкі час грамадзянскай вайны. Вялікую работу праводзіла я разам са сваёй маці сярод літвінавіцкіх жанчын. Асабліва многа прыходзілася гутарыць з дзяўчатамі. Яны амаль усе былі непісьменныя. А вясковыя кулакі пускалі розныя неверагодныя чуткі. Першая на наш заклік пайсці вучыцца адгукнулася Даша Ісаева. Нарэшце сабралася ў школу-камуну каля сарака хлопчыкаў і дзяўчатак. Шмат было цяжкасцей, але колькі радасці і нам і самім камунарам прыносілі першыя поспехі! Нашы маладыя камунары з вялікай прагнасцю цягнуліся да навукі. Ім прыходзілася і вучыцца, і працаваць, і ахоўваць школу-камуну ад кулакоў, якія пагражалі яе спаліць.

Сустрэлася Вольга Панцеляймоўна са сваімі землякамі...

Фота Г. Ганжурава.

Сярод жанчын і дзяўчат у мяне ўжо было многа сябровак. Ім я раскажвала пра Уладзіміра Ільіча Леніна, які часта быў у нашай сям'і.

З вялікай увагай слухалі прысутныя першую камунарку Дар'ю Пятроўну Ісаеву. Яна раскажвала, як ласкава, па-бацькоўску адносіўся да іх Панцеляймон Мікалаевіч.

— Ён нас навучаў грамаце, а пасля заняткаў працаваў з намі разам у полі, у лесе, еў з аднаго катла. Ён быў заўсёды сціплы, чулы да таварышаў і сваіх падначаленых.

Затым Вольга Панцеляймоўна з маскоўскімі сябрамі наведвала музейны куток П. М. Лепаўшынскага, які створан пры Літвінавіцкай школе. Яна шчыра парадавалася тым зменам, якія адбыліся ў жыцці вёскі.

На ўрачыстым вечары Вольгу Панцеляймоўну аднадушна прынялі ганаровай калгасніцай.

М. ІГНАЦЕНКА,
настаўнік Літвінавіцкай сярэдняй школы імя П. М. Лепаўшынскага.

Алег ЛОЙКА

Зімовае

Светла. Марозна.
Снежная роўнядзь
З сінню зліваецца
Ля небасхілу.
Ці то ад снегу,
Ці то ад поўні
Зоры над вёскай
Зусім засляпіла.

Рэчка скавалася
Лёдам крышталёвым,
Дробны сняжок
З дрэў цярушыцца,
кружыць...

А можа зоры
Умерзлі між хваляў!
Там, здэцца, учора
Купаліся дружна!

І, калі заўтра
Раніцу звонка
Вёдры абудзяць,
Стукне тапорык,
Перш, чым праб'е ён
Гарлачык палонкі,—
Высеча гронкі
Зялёных зорак.

* * *

Будзе ноч, туман паўзучы
Вочы выесць плачам,—
Будзеш ты ісці насустрач,
Я цябе — убачу!..

Мох усцэле сцежкі густа,
Снег скрозь значуе,—
Будзеш ты ісці насустрач,
Я цябе — пачую!..

Прыйдзеш, дык не адступлюся
Ні на крок убок я,
Берагчы цябе ўзнямуся,
Нібы добры бог, я.

Будзе сібер несціханы
Замарожваць сушу,
Я яго сваім дыханнем
Адступіць прымушу.

Разнясе віхор аблогі,
Сплавацца праменні,
Я цябе ад лютай спёкі
Уласным скрыю цемем.

А каб мы з табой не счэзлі
У часе быстрацечным,
Песню напішу, і ў песні
Жыць мы будзем вечно!..

Воблачка

Толькі і было таго,
Што са мной прайшла,
Галава, як воблачка,
На плячо лягла,—

Воблачка бялявае,
Летуценнае,
Мілае, ласкавае,
Мяккапеннае...

Не стрымаў я воблачка,
Удалеч паплыло.
Мо было ты, воблачка,
Можа — не было!..

На душы нялёгка мне —
Скразнякі, зіма:
Як жа гэта воблачка
Я не затрымаў!..

Воблачка далёкае,
Дзе цяпер ты, дзе!
Светлы цень твой
З сэрца мне
Вечна не сыдзе!..

БЕЛЫЯ ЛІЛЕІ

Іна МІЦКЕВІЧ

Кветку белай лілеі вышываюць палескія дзяўчаты на вясельных ручніках: прыгажуня ціхих затокаў здаўна лічылася тут сімвалам спакойнага, бесклапотнага жыцця. І я не паверыла, калі Марыя Сцяпанаўна на маё пытанне: «Што яе, жыхарку Поўначы, прывяло на Палессе?» адказала смеючыся:

— Ды вось гэтыя самыя лілеі.

Спакойнае жыццё — і дзейсная, энергічная аграномша, вакол якой, як трапна зазначыў адзін з тутэйшых старшын, «уся тураўская зямля круціцца»? Вельмі ўжо не падобна...

Але ж якраз мара аб «ціхай гавані» і прывяла Марыю Сцяпанаўну Ісаеву на Тураўшчыну.

Упершыню ў Тураў Марыя Сцяпанаўна прыехала ў госці да сястры. З таго часу ён жыў у яе памяці ўтульным астраўком сярод лясоў і балот.

Палессе зачаравала яе. Яблы-

невяя сады, цяністыя дубровы, велічная Прыпяць, што шырока разлілася па зялёнай роўнядзі, белыя лілеі ў яе затоках, падобныя здалёку на чароды сонных лебядзей...

Сястра вельмі любіла гэтыя кветкі. У кожны прыезд Марыі Сцяпанаўны яны разам хадзілі да ракі рваць белыя лілеі. Калі кветкі потым апускалі ў вялікую празрыстую вазу з вадой, з доўгіх сцяблоў беглі і беглі іскрыстыя бурбалкі...

Бывае, што раптам наваліцца на чалавека стома. Не таму, што гадоў пражыта многа, а таму, што прайшлі яны ў вялікім напружанні, са шчодрой аддачай сіл. Скупа, эканомна, для сябе Марыя Сцяпанаўна жыць не ўмела. Пра такіх, як яна, кажуць: гарыць на рабоце. Выбраўшы прафесію агранома, усю сябе аддавала ёй.

Жыла яна ў Архангельскай вобласці — гэта была яе радзі-

ма. Тут «ваявала» на неўрадлівых камяністых палях у вайну, каб даць фронту ўсё, на што магла раздабрыцца няласкавая паўночная прырода. Потым загадвала сельгасаддзелам у райкоме партыі.

Сястра запрашала ў кожным пісьме: «Прыязджай у Тураў, знойдзем табе спакойную работу». І яна прыехала. Гэта было дванаццаць гадоў назад.

Са спакойнай работай нічога не выйшла. Пагаманіўшы з Ісаевай, пазнаёміўшыся бліжэй, у Тураўскім райкоме партыі (тут яшчэ быў раён) прапанавалі ёй пасаду агранома ў калгасе «Новае жыццё».

Нельга сказаць, каб сустрэлі Ісаеву ў калгасе з распасцёртымі абдымкамі. Яе папярэднік зволілі за дужа шчодры на калгаснае дабро характар, і ў яго засталася нямала прыхільнікаў. Старшыня ставіўся да яе, як кажуць, не горача, не холад-

на. Не спецыяліст сельскай гаспадаркі, ён не ўмешваўся ў работу агранома, але і не падтрымліваў яе пачынанняў, прыглядаўся: а ну, пабачым, што ў цябе выйдзе!

А выходзіла не так ужо кепска. Хоць некаторыя сельскагаспадарчыя культуры ёй, жыхарцы Поўначы, былі ў навіну і не адразу засвоіла мясцовую мову, звычаі.

Спачатку заўсёды цяжка. Было цяжка і Ісаевай. Яна не чакала звычайных для пачынаючага скідак — на маладосць, на нявартасць. Патрабавальная да іншых, умела правільна зразумець і патрабавальнасць да сябе. Калі на пятнаццаты дзень залічэння Ісаевай на пасаду агранома «Новага жыцця» яе выклікалі на пасяджэнне выканкома райсавета для справаздачы: чаму палі калгаса зараслі пустазеллем? — яна не траціла «пораху» на апраўданні і тлумачэнні. Хоць, вядома, таварышы і перасалілі. Марыя Сцяпанаўна ўмела стаць вышэй таго, што лічыла дробязямі. Да таго ж праблема ачысткі палёў ёй і самай не давала спакою.

Гэта заўсёды было для яе вельмі важна: з блытаніны штодзённых абавязковых спраў вылучыць адну, самую галоўную — знайсці «мэту нумар адзін». Такой мэтай стала барацьба з пустазеллем.

А пустазелле буяла на палях. Яго рвалі рукамі, секлі матыкамі, касілі косамі, а на другі год жоўтая свірэпка зноў глушыла пасевы. Марыя Сцяпанаўна, як за ратунак, ухапілася за гербіцыды.

Не адразу ўдалося прабіць для іх дарогу. Былі і ананімкі ў райком: «аграном труціць пасевы», і маўклівае супраціўленне малавераў, і нават ультыматум жанчын-ільнаводак: «альбо мы, альбо яна!» Цяпер тыя ж жанчыны са смехам успамінаюць той пярэпалах. Ужо не прымусіш іх ірваць свірэпку рукамі, хімічная праполка стала звычайна ва ўсіх гаспадарках Тураўшчыны. І недарма Ісаеву тут называюць «хроснай» хімнапраполкі.

Не такая гэта простая справа. Пратруціш, напрыклад, лён раней тэрміну — апычэ кволыя калівы, прападзе ўраджай. Позна — страціш на якасці валакна. А да чаго прыводзяць недакладнасць, памылкі ў рэцэптуры — уважліва пераканаліся тураўскія аграномы на горкім вопыце аднаго са сваіх калег з калгаса імя Жданава. Назіраючы, як старанна адмярае Ісаева дозы гербіцыдаў, ён пасміхаўся:

— Вы, Сцяпанаўна, нібы тая аптэкарша...

Але аднаго разу прыбег да Ісаевай збялелы, як палатно:

— Гляньце, што ў мяне з ільном сталася! Пажоўк увесь...

Хв. ЧЭРНЯ

* * *

Калі агнямі маланак
Каханне мяне апычэ
І аглушыць ударам грому
Таямнічае слова «люблю», —
Нечакана сярод зімы
Зазелянеюць лясы
І ў наступ на полчышчы снегу
Рване кавалерыя рэк.
І настойліва, ўпарта,
Голасам юнай вясны
Сын мой вясёлы, як жаўранак,
Папросіцца ў гэты свет, —
Апошні снарад, што скрыта
Гнеў накапляў ад вайны,
Сканае, каб не ўваскрэснуць,
Пачуўшы той дзіўны смех.
Дык прыйдзіце ка мне, маланкі,

Апаліце каханнем сэрца,
Аглушыце ударам грому
Таямнічага слова «люблю»!

Урал

А ты, рака, такая ж, як і ўсе:
Упартая, імклівая і мутная,
А можа ты не мутная, а хмурая,
За тое, што віну ў сабе нясеш!
А можа ты імкліва так цячэш,
Што ад сваёй віны ўцячы стараешся.
Але ты ад віны не ўцячэш,
Як ад сябе ніколі не схаваешся.
І колькі б ты ні ўкручвала ў віры
Вякоў, і як ні замывала б памяць,

Ты не схаваеш ад людзей абрыў,
Які стаў вечным помнікам Чапаю.
І калі б я займеў такое права —
Стаць вартай дрэў абাপал берагоў,
То я тваё цячэнне ў пакаранне
Праз акіяны ўсіх пустынь павёў.
І хай бы там ад шчодрасці багатай
Сады ўзраслі б, пралеска расцвіла б, —
Усё ж ты засталася б вінаватай,
За тое, што Яго не зберагла.

І потым, стоячы сярод загінуў-
шых пасеваў, прызнаўся:

— Мераў гербіцыды на во-
ка...

Такога ў Марыі Сцяпанаўны
ніколі не было. Але без «тра-
гедыі» усё ж не абышлося.

Апыляючы з самалёта ямень
гербіцыдамі, лётчык прыхапіў
край гарохавага поля. А тое,
што для ячменю добра,— для
гароха смерць. Марыя Сцяпа-
наўна, якая выпадкова апыну-
лася тут, заўважыла, што сама-
лёт лятае не там, дзе трэба.
Скінуўшы з галавы хусцінку,
яна пабегла цераз поле. Пілот
зразумеў знак і пасадзіў сама-
лёт. Задыхаўшыся, Марыя Сця-
панаўна пабегла да яго:

— Што ты нарабіў? Загубіў
гарох!

Маладзенькі лётчык разгуб-
лена міргаў бялявымі вейкамі:

— Як жа цяпер?

— Запраўляй бакі вадой!
Хутэй!— загадала Марыя Сця-
панаўна.

Лётчык зразумеў. Восем ра-
зоў паднімаўся ён з поўнымі
бакамі і паліваў, паліваў гарох,
каб змыць ядавіты парашок. А

Марыя Сцяпанаўна, трывожна
аглядаючы кучаравую зеляні-
ну, усё падганяла:

— Яшчэ! Яшчэ!

Гарох удалося выратаваць.
Але Марыя Сцяпанаўна на гэ-
тым не супакоілася. На праў-
ленні паставіла пытанне аб пе-
рапланіраўцы палёў.

— Мы самі вінаваты. Пасевы
раскіданы маленькімі латкамі.
Машына не павернецца, не тое
што самалёт. Трэба звесці пасе-
вы ў буйныя масівы.

На гэта спатрэбіўся не адзін
год. Затое цяпер Ісаева гана-
рыцца і роўнымі, па лінейцы,
палямі, і дакладнымі севазва-
ротамі. У яе найлепшы падбор
культур: сеюць толькі тое, што
добра родзіць. Яе не прыму-
сіш парушыць строгі рэжым
севазваротаў ніякімі цыркуля-
рамі «зверху». Спрабавалі ў
свой час... Дарэмна.

— У Ісаевай на палях, што ў
добрай гаспадыні ў доме,—
пачціва кажуць пра яе.

А ў Ісаевай зноў ідэя, зноў
«мэта нумар адзін» — паляп-
шэнне гатункаў.

Новыя гатункі... Не так ужо

часта заглядвалі вучоныя на
далёкую Тураўшчыну. А тут
свае, асаблівыя ўмовы. Паспра-
буй, здагадайся, які з гатункаў
будзе лепшы за ранейшыя!
І Марыя Сцяпанаўна шукае,
выпрабоўвае, сядзіць над кніж-
камі і шле пісьмы на дослед-
ныя станцыі. Захапіўшыся, ча-
сам забывае пра сон і адпачы-
нак, не маючы права забываць
пра тысячы дробных, але не-
адкладных штодзённых спраў
калгаснага агранома. Сястра,
шкадуючы, папракне:

— Гэта, па-твойму, спакойнае
жыццё?

Толькі адмахнецца Марыя
Сцяпанаўна. Калі ўжо нарадзіў-
ся чалавек з душой шукальні-
ка, да веку не мець яму спа-
кою. І гарыць, гарыць у ім ня-
згасны агеньчык дзейнасці,
здзіўляе, вабіць і вядзе за са-
бою іншых...

Да новага старшыні калга-
са— Мірона Якаўлевіча Бялко
Марыя Сцяпанаўна спачатку
прыглядалася насцярожана.
Здаваўся ён нейкім флегматыч-
ным. «Ці не абыякавы?» — ду-
мала з апаскай. Абыякавых лю-
дзей яна не паважала.

Зразумеў характар старшыні
дапамагло адно нязначнае зда-
рэнне. Позняй восенню Мірон
Якаўлевіч аб'язджаў увечары
палі і злавіў зладзеяў ля бурач-
нага кагата.

Марыя Сцяпанаўна з брыга-
дзірамі сядзела ў канторы, калі
старшыня, шырока расчыніўшы
дзверы, імкліва ўвайшоў у па-
кой. Узрушаны, сярдзіты, у
руцэ вядро з парай буракоў на
дне — кінулі, уцякаючы, зла-
дзеі. Абвёў усіх позіркамі і рап-
там грывнуў вядро аб падлогу:

— Сядзіце тут, а там калгас-
нае крадуць!

Зірнула Марыя Сцяпанаўна
на сплюснутае вядро (Мірон
Якаўлевіч — чалавек дужы), на
разгневаны твар старшыні і
ўздыхнула з палёгкай: не, гэты
не абыякавы, калі так дбае пра
калгаснае!

Яны пасябравалі. Тым доб-
рым сяброўствам, у якім шчы-
рае імкненне ва ўсім памагаць
адзін аднаму не выключала
ўзаемнай патрабавальнасці.

Нічога так не вабіць у чала-
веку, як бескарыслівасць. Гэ-
тая рыса праяўляецца ў Марыі
Сцяпанаўны і ў вялікім, і ў ма-
лым.

Неяк прыехаў у калгас сакра-
тар ЦК Кампартыі Беларусі.
Вельмі спадабалася яму добра
наладжаная гаспадарка. Ужо
збіраўся ад'язджаць, калі пад-
ехала на шэрым жарэбчыку
Ісаева. Сакратар якраз гутарыў
з Бялко пра патрэбы калгаса.
Звярнуўся да Марыі Сцяпанаў-
ны:

— Ну, а ў агранома якія па-
жаданні? Напэўна, «газік» за-
мест жарэбчыка не пашкодзі-
ла б?

Марыя Сцяпанаўна заўважы-
ла, як загарэліся вочы ў стар-
шыні (шэры жарэбчык быў у іх
на дваіх), але ўпарта сказала:
— Лепей два «беларусы»!

Ну і было ж ёй потым ад
Бялко, які даўно марыў пра
легкавую машыну для калгаса:

— Такі зручны момант пра-
пусціла!

Але яна ўмела думаць пра
асабістыя выгады толькі ў апош-
нюю чаргу.

Можа хто-небудзь падумае,
што Марыя Сцяпанаўна, захоп-
леная сваімі аграномскімі спра-
вамі, усяго іншага цураецца.
Гэта не так. Выдатны арганіза-
тар і тонкі дыпламат, яна ўмее
і любіць працаваць з людзьмі.
Нездарма яшчэ з першага года
работы яна нязменны сакратар
калгаснай партарганізацыі.

...Дванаццаць гадоў у клопа-
тах і трывогах прамчаліся хутка.
Калгас падужэў, набраўся сілы.
Раслі з году ў год ураджай:
спачатку збіралі 10—12 цэнтне-
раў збожжа з гектара — і гэта
лічылася добра, цяпер 25—30 і,
не ведаючы спакою, шукаюць
шляхоў да новага росту.

У 1958 годзе Марыя Сцяпа-
наўна прыбавіла да свайго ме-
даля «За доблесную працу ў
Вялікай Айчыннай вайне» ордэн
«Знак Пашаны». Затым — два
сярэбраныя і два бронзавыя
медалі з Выстаўкі дасягненняў
народнай гаспадаркі. А вясной
1966 года ёй прысвоена званне
Героя Сацыялістычнай Працы.

Тое, што на Тураўшчыне,—
а там перадавікоў вытворчасці
багата, як нідзе,— так высока
адзначылі іменна Ісаеву, нікога
не здзівіла. Даўно ўжо гэта
цудоўная жанчына, выдатны
спецыяліст і чалавек — усімі
прызнаны тут аўтарытэт.

Неяк у росквіце чэрвеня пе-
раязджае Марыя Сцяпанаўна
на лодцы ў лугі за Прыпяць.
Перш чым выйсці на раку, да-
вялося плыць затокай. На ру-
жовай ад ранішняга сонца ва-
дзе гойдалася лапушыстае за-
лёнае лісце, а над ім лілеі рас-
крывалі свае беласнежныя вя-
ночкі. Іх было так многа, што
здавалася затока суцэльнай
квітнеючай клумбай.

І падумала Марыя Сцяпанаў-
на пра зманлівую і каварную
прыгажосць гэтай ціхай затокі.
Здаецца, вада ў ёй такая пра-
зрыстая і чыстая, але ўзмахні
вяслом — і ўзнімецца са дна
цёмны, гнілы іл. З году ў год
зацягвае ён затоку. А побач, за
паваротам, цячэ безупынна ве-
лічная Прыпяць. Цячэ, паўна-
водная, гады, стагоддзі...

Усміхнулася Марыя Сцяпа-
наўна, бо прыгадала сваю ко-
лішнюю мару, што так і не збы-
лася,— пра спакойнае, бескла-
потнае жыццё, пра белыя лілеі,
што так ні разу і не ўпрыгожы-
лі яе пакой (усё няма калі!).
Успомніла — і не пашкадава-
ла тую мару...

Дзяржа калгаса «Беларусь» Добрушскага
раёна Тамара Коржычава.

Фота А. Лукашова.

ДОЛЯ ЦЯБЕ ЗНОЙДЗЕ

Алена ВАСІЛЕВІЧ

Мал. К. Ціхановіча.

Прапаную чытачам «Работніцы і сялянкі» два раздзелы са свае новае аповесці «Доля цябе знойдзе». Таму, хто чытаў «Маю ідылію» (яна друкавалася ў 3-м нумары часопіса «Маладосць» за 1966 год і асобнай кніжкай выйшла пад назвай «Расці, Ганька»), яна, мусіць, не здасца новай, бо з'яўляецца працягам апавядання пра лёс і жыццё Ганькі.

Аўтар.

У ЦЁТКІ ІВАНІХІ

Чым больш жыве Ганька ў дзядзькі Мікалая, тым больш сумуе яна па цёткі Іванішынай хаце. Даўно ўжо Ганька памірылася з сёстрамі Сашай, Анютай і Нінай (хоць сама яна з імі ніколі і не сварылася). Даўно ўжо бегае да іх зноў. Праўда, спачатку цётка Фядора сварылася на яе за гэта, а цяпер пакінула ўжо сварыцца: «Чорт іх не возьме, калі і яны пакормяць. Аднолькавая сваячка як мне, так і ім...»

І з такой неахвотай варочаецца кожны раз — калі пара ўжо ісці дадому — Ганька ў дзядзькаву хату.

А ў цёткі Іваніхі так заўсёды прыветна, так хараша прыбрана кожны раз (прыборы ў хаце ляжаць на Анюце, а яна ўжо ўмее гэта дык умець: ні адна дзяўчына ў засценку з ёю не зраўнуецца), так цёпла і ўтульна... І весела заўсёды, бо заўсёды приходзяць гуляць хлопцы і дзяўчаты. Праўда, з некаторага часу, заўважае Ганька, змянілася нешта і ў цётчынай хаце. Змянілася пасля таго, як да старэйшых цётчыных дачок Сашы і Анюты пасваталіся жаніхі. Жаніхі былі і раней — і такія, што сваталіся, і такія, што збіраліся сватацца, ды з якімі можна было яшчэ пачакаць. (І маці чакала: дзякуй богу, дочкі яе не перастаркі якія і не горшыя за людскіх).

А тут людзі сур'ёзныя — і маці таксама задумалася ўсур'ёз. Да Сашы пасватаўся (вырашана было, што яна застанецца дома за прымачку) недзе аж з-за Слуцка, з «поля», хлопец удалы і спакойны. І людзі, хто ведаў яго, хвалілі, і сама Саша адразу ўпадабала яго.

А да Анюты сватоў таксама прыслаў хлопец з суседняе вёскі. Гэтаксама хлопец без ганьбы. Толькі сама Анюта аб'явіла вайну:

— Не пайду, хоць забіце!

— Як гэта не пойдзеш — гэтакі хлопец?

— Самі ідзіце за яго...

— Таго свайго пустадомка будзеш чакаць.

— Буду!

І ўся справа была і сапраўды ў «пустадомку». У тым — без хаты, без гаспадаркі — у кароткай толькі скуранцы. Ён прыносіў кожны раз, з'яўляючыся аднекуль з белага свету, у цётчыну хату, здаецца, увесь гэты неабсяжны белы свет. Цяпер ён служыў у салдатах. І чакаць яго трэба было не год і не два, бо ў салдатах служыць аж чатыры гады. Анюта чакала б...

— Ну, але сядзецьмеш, чакацьмеш яго, а ён з салдатаў возьме ды прыедзе з жонкай.

— Не прыедзе...

— Ты думаеш, ён такое там, як ты, не знойдзе. Вучаную знойдзе, — гэта ўжо ў падтрымку брацісе приходзіць Мікалай. — Трапляецца гэтакі чалавек, дык яна яшчэ носам круціць.

Ну што яны разумелі! Падумаеш, прыязджаў той Васіль... у чорным цыратовым плашчы і ў бліскучых гумавых галёшах... А што з таго? Ці ён зроду калі пастаноўкі ставіў? Ці ўмее гэтак, як Толя, чытаць кніжкі і газеты — усім! Каб усе слухалі і на хвіліну нават не адрываліся, калі ён чытае. Толя ўмее кожнаму, хто мае патрэбу, нешта добрае параіць, умее дапамагчы. Кажуць, што ён паспеў, яшчэ да салдат, дабіцца — і ў іх засценку будзе з наступнай восені свая ўжо школа. І вучыцца ў школе будуць не толькі дзеці, а і дарослыя... Што яны разумеюць, гэтыя цётка з дзядзькам Мікалаем!.. Да таго ж Толя такі прыгожы, такі вясёлы... Каб Ганьчына воля — яна б ніколі не аддала б Анюту замуж за Васіля. Яна б чакала разам з ёю Толю, калі ён адслужыць салдаты і вернецца назад.

— Ну, але, і будзем гэтак усе, чакаючы таго твайго пустадомка, таўчыся ў адной хаце. Якое ж ёй (гэта значыць, Сашы, якая возьме прымака) тое замужжа будзе? — сварыцца на Анюту цётка Іваніха. — Хоць і аднае, пакуль яшчэ падрасце.

«Аднае» — гэта самая малодшая, Ніна. Пра яе замужжа яшчэ няма гаворкі. Яна будзе пры старэйшай сястры і мацеры. А вось беднай Анюце, сярэдняй, і сапраўды раптам як быццам не застаецца ўжо месца ў роднай хаце. І сапраўды, не будзеш жа пяць гадоў сядзець і чакаць пры замужняй сястры з зяцем... А што, як ён і сапраўды вернецца з вучанай?..

Мусіць, ніхто так не разумее і нікому так не шкада Анюту, як Ганьцы. Як і Анюта, калі яны застаюцца ўдваіх, Ганька плача і нічога не можа прыдумаць... Кінуць Зялёную Дуброву і паехаць да Толі? Але як і куды ехаць? І дзе ўзяць грошай? Ён жа ў тых салдатах недзе, мусіць, за светам... Ганьцы «салдаты» ўяўляюцца краем свету — далей ужо няма ні зямлі, ні людзей, ні жыцця... І паездка да Толі адпадае сама па сабе.

Тады што ж — ісці за Васіля? Каб жа ён быў Толя! І так Анюце няма ніякае парады і ад Ганькі...

Жаніхі чакаюць адказу, маці сварыцца, Саша злועцца... Маўчыць толькі Ніна: з ёю ўсё роўна ніхто не будзе раіцца. І таму сваю думку аб сястрыным вяселлі яна выказвае зноў жа толькі адной Ганьцы.

— А я, як ісціму замуж, дык няхай хоць заб'юць, а не пайду за таго, за каго не захачу!

І Ганька здагадваецца, што гэта будзе так. Ніну, калі ўжо намаглася што робіць, не пераставіш. А ў Анюты, як і ў Ганькі, характар падатлівы... Але і яна, Ганька, няхай лепей яе заб'юць, а не пойдзе замуж за таго, за каго не хацецьме. За Пецьку Бурбалку, напрыклад, або за Жука Івана...

...І вось ужо ў цётчынай хаце пачынаюць рыхтавацца адразу аж да двух вяселляў — вяселлі будучы ў адзін дзень і за адным сталом. Будуць адны госці, адны выдаткі.

Адкладваць нельга яшчэ і таму, што ходзіць погаласка, нібыта царквы будучы зачыняць і ламаць. Дык трэба ж спяшацца, каб паспець павянчацца ў царкве... А то якое гэта будзе вяселле, і якое тое замужжа будзе — без папа і без царквы?

Так разважае цётка Іваніха сама з сабой і з суседкамі. Як ні круціся, як ні адмахвайся, а новае гэта наступае табе на пяты, і ніяк ты ад яго не адмахнешся і не адкруцішся. Няхай ужо будзе як будзе. Як усім людзям, так будзе і ёй... І хоць не кажа, хоць не прызнаецца, а ў душы не можа не пагадзіцца сама з сабой Іваніха, што каб не гэта новае, каб не калгас, то ёй было б пасля гэтых двух вяселляў хоць з торбаю ідзі па людзях... І цётка здаецца. І дзеліць на два куфры палотны, абрусы і пошцілкі, напрудзеныя і вытканыя самою і дочкамі... Праўда, куфроў яшчэ няма (яе стары, пасажны, застанецца ёй самой з малодшаю дачкою), але Мікалай дакляруе сам парабіць пляменніцам куфры. Не заўтра ж яшчэ вяселле — дык ён з хлопцам, з Цімам, удваіх паспеюць. А то дзе ты тых грошай набярэшся на ўсё? І Іваніха рада і ўдзячна дзевяру. Сапраўды, дзе іх і так будзе ўзяць столькі тых грошай? Хочацца ж спра-

віць тое вяселле, каб людзі потым не абгаварвалі, каб была і пачостка, каб і выпіўка была. (І таму загадзя расчыняецца самагонка!)

Саша ва ўсім памагае мацеры — на іх дваіх ляжыць увесь клопат. Анюта, наадварот, нічога не робіць, нічога не бярэ ў рукі. З таго самага дня, як дала яна згоду пайсці за Васіля замуж, яна як быццам скамянела. Нібыта і ходзіць і гаворыць, а зірні на яе — і сэрца крывёю абліваецца: гэтак яна схуднела і зблжэла.

Аднак усе робяць выгляд, што нічога гэтага не заўважаюць, што ўсё добра. І сама Анюта таксама нічога ўжо больш нікому не кажа, нікому не скардзіцца. Толькі пры Ганьцы, калі яны застануцца ўдваіх, яна плача, плача... І толькі адной Ганьцы скардзіцца яна на свой лёс:

— Няхай бы я лепей не дажыла да таго дня...

Ганьчына сэрца разрываецца на кавалкі. Няхай бы лепей не дажыў да вяселля гэты Васіль! Няхай бы ён раптам памёр ці ўтапіўся ў рэчцы. Ці няхай бы ўпудзіўся конь і забіў яго, як ён будзе ехаць на вяселле, па Анюту...

Ганька сама забіла б гэтага дурнога Васіля!

Пра Сашу яна не думае і Сашу яна не шкадуе. Саша — што! Яна яшчэ рада, што ідзе замуж!

Такія падзеі адбываюцца ў хаце цёткі Іваніхі. І, прымаючы ў іх самы гарачы ўдзел, Ганька міжвольна робіць для сябе адкрыццё: у кожнай хаце ёсць нешта сваё. У дзядзькі Мікалая ўсё нядобрае ідзе праз гэту Вольку-кулачку (Волька здаецца Ганьцы адзінай віноўніцай усіх яе цяперашніх няшчасцяў). У цёткі Іваніхі — праз Васіля. А ў Тодара Гурына Тодарыха памерла, дык усе плачуць... І чаму гэта столькі зла ўсякага на свеце?..

Як бы добра было, каб усім было добра!

Каб не было Волькі-кулачкі. Каб Анюта пайшла замуж за Толю. І каб не ўмірала яе, Ганьчына, мама... Як было б добра!..

ВЯСЕЛЛЕ

...І вось наступіў, нарэшце, дзень вяселля. Ганька яшчэ з раніцы адзела сваё новае плацце (яе таксама бралі ў царкву за шаферку) і больш ужо не выходзіла з хаты цёткі Іваніхі. Не вярцецца пад рукамі і нагамі ў дарослых (хоць у гэты дзень нікому не было да яе ніякае справы) і сядзець дома, у дзядзькі Мікалая, і чакаць, калі прыедуць жаніхі, каб яе нават забілі, яна не магла.

Жаніхоў чакалі к таму часу, як прыйдуць каровы з ранкаў. К гэтаму часу павінен быў прыехаць з-за Слуцка Сашын жаніх Валодзя. Васіль быў пад бокам — усяго за дзве вярсты —

але і яму аднаму раней прыязджаць не выпадала: як-ніяк сёння яны, абое жаніхі, былі на роўных правах.

У хаце цёткі Іваніхі да сустрэчы жаніхоў як быццам усё ўжо было гатова. І сталы былі падрыхтаваны, і музыкі гатовы былі ўрэзаць кожную мінуту стрэчнага маршу (абы толькі паказа-ліся жаніхі), і вазы сватоў і дружкоў таксама былі хоць зараз запрагай.

І адна маладая (Саша) была ўжо амаль гатова: і валасы падкручаныя, і напудраная. Заставалася толькі пераадзецца ў белае вянчальнае плацце... Затое Анюта не была гатова аніяк. Як быццам гэта і не яе вяселле, як быццам гэта і не ёй ехаць вянчацца... Як легла з самай раніцы ў каморы на ложак — так яе было і не падняць. Жаніх вось-вось прыедзе, а яна, сплуканая, паўтарае, хоць ты што хочаш рабі з ёю, толькі адно:

— Лепей бы я не дажыла да гэтага дня...

Цётка Іваніха і прасіла і плакала і ўжо гразіла нават — і нічога. Збіраць Анюту ў камору пайшлі, нарэшце, Ліза з Ленай.

І калі неўзабаве, як выстрал з гарматы, бухнуў пад акном першы гук барабана (прыехаў першы жаніх — Васіль), Анюта, бялейшая за сваё вянчальнае белае плацце, была ўжо гатова.

Малады са сватамі і дружкамі прыехаў аж на трох вазах. Коні — з чырвонымі каснікамі ў грывах — усе гладкія, дагледжаныя. У жаніха жарабец-стаеннік — не стрымаць у цуглях — капае зямлю капытамі, як звер: ажно груды ляцяць ва ўсе бакі. Ад маршу шарахнуўся ў вокны — дык усе абамлелі.

Сват — у яго на бліскучай камізэльцы белы вышываны ручнік — вядзе маладога ў хату да маладой. Малады, як і належыць з выпадку такой падзеі, урачысты і як быццам скамянелы. На яго прыкметна ссутуленыя плечы, хоць ён і зусім яшчэ нестары хлопец, накінуты модны цыратовы чорны плашч. Адваксаваныя да бляску боты гараць і колюць вочы. Гэтак жа ззяюць на іх і новыя гумавыя галёшы. Яны цяпер сама ўваходзяць у моду...

Маладую падтрымліваюць з аднаго боку Лена, з другога — цётка Фядора, таксама прыбраная і памаладзелая (яна едзе ў царкву за сваццю). Цётка Іваніха і дзядзька Мікалай (ён пляменніцам-нявестам за бацьку) падносяць маладому на белым ручніку хлеб-соль і чарку гарэлкі... Малады п'е, цалуе руку спачатку цётцы Іванісе, потым дзядзьку Мікалаю. Затым цалуецца з маладой.

На маладую няможна глядзець...

...Аднак не паспяваюць людзі добрыя як мае быць пабож-каць і абмеркаваць такі не вельмі вясёлы пачатак вяселля, як з канца засценка, ад Паўлавае хаты, колькі сілы ляцяць вестуны — малыя ўжо з новай весткай:

— Едзе! Ужо за мосцікам! Едзе!

Едзе. Ужо за мосцікам. Другі жаніх.

І дубровінскі аркестр, усе пяць музыкантаў (ні ў кога такога вяселля не было!), як на парадзе, выстрайваюцца на вуліцы каля варот — сустракаць другога жаніха.

— Тарам-там, тара-рара, тара-рара-тара-тара-там! — выводзяць кларнет з дудкай, услед за імі заліваецца скрыпка і выспеўвае гармонік.

Медныя талеркі ў руках барабаншчыка тут жа пакрываюць спеў гармоніка, глушаць плач скрыпкі, забіваюць даверлівы гоман кларнета і дудкі.

— Дз-зам! Дз-зам! — звяняць медныя талеркі.

— Бух! Бу! — вухае барабан.

Другі малады — ён застаецца за прымака — сваіх сватоў, дружкоў і радню прывозіць аж на пяці вазах. Па тым, як вымашчаны вазы і як прыбраны коні і самі госці з-за Слуцка, адчуваецца, што ў прымакі гэты хлопец ідзе за свет не з вельмі ўжо вялікага раю... Як і Анюцін, Сашын жаніх высокі, толькі, наадварот, ён нейкі вельмі роўны і выпрастаны, як кажучь, хоць шклянку на галаве пастаў. І ён, як і належыць жаніху, пры форсе: хромавыя боты хоць без гумавых галёш, як у Васіля, затое на абцасах. Кароткая скуранка, хоць прыкметна ўжо і панашаная, таксама пакідае ўсё яшчэ ўражанне адзежыны спраўнай... А вось сваты і свацці — тыя ўжо без камізэлек і без кашаміравых тарановак на ўсе плечы. І чаравікаў гэтакіх, як у цёткі Фядоры, шаўровых, зашнураваных да калена, таксама не відно ні ў воднай... І коні не тыя. Коні, калі казаць праўду, дык ужо і зусім неважнецкія. І нічога тыя грывы, заплеченыя ў коскі, не дапамагаюць. Поле яно і ёсць поле... Заўсёды там людзі і самі гаруюць ад бясхлебцы, і скаціна тая кідаецца абы як.

Другога маладога, як і першага, сустракаюць гэтаксама ўрачыста, з хлебам-соллю і гарэлкай. Толькі маладая сустракае другога маладога зусім інакш. Сама ўся так і цвіце ад шчасця... На вяселлі непрыстойна паказваць сваю радасць — яна гэта добра ведае — і ўсё роўна нічога не можа зрабіць з сабою.

...Адразу ж, як толькі другі жаніх паспявае павітацца з раднёй, сватамі і дружкамі, вяселле пачынае збірацца ў царкву. У царкву едуць не ўсе госці. Едуць маладыя, вядома, сваты з дружкамі і самая блізкая радня. І ўсё роўна едуць на пяці вазах...

Дарога да Урэчча не малая, і ўсе паспяваюць сапхнуць з душы той цяжкі камень, які астаўся ад Анюціных збораў і яе сустрэчы з жаніхом. Пра гэта ніхто нічога не кажа.

Адна Ганька не змаўкае ўсю дарогу. За год, пакуль яна хадзіла ў першую групу, яна вывучыла не толькі гісторыю кожнае паўстынскае хаты (вяселле едзе цераз Паўстынь), за гэты год яна запомніла, які тут у каго нават конь ці карова, не кажучы пра сабаку: ужо ад іх яна нацярпелася нямала страху...

Дзень святы, і вяселле вачыма праводзіць усё Паўстынскае сяло. І якіх тут толькі меркаванняў і заўваг не выказваецца!.. І што вось шляхта — чорт яе яшчэ не ўзяў, хоць і калгасы, — бач, якія вяселлі спраўляе; і што маладыя, ай-яй, якія стройныя і прыгожыя; і што коні гладкія...

А вяселле ні на што і ні на кога не звяжае: пыліць сабе і пыліць на пяці вазах з маладымі наперадзе.

І вось, нарэшце, Урэчча. І царква, нарэшце.

Ярка палаюць свечкі, нейкія старыя бабулі кленчаць перад вялізнай, на паўсцяны, іконай і цалуюць ручку багародзіцы — дзеве прачыстай... Размахвае кадзілам і чадзіць на ўсю царкву сінім дымам поп у залатой рызе. Той самы з чорнай барадой поп, які прыязджаў хаваць Ганьчыну маці.

— Госпадзі памілуй, госпадзі памілуй, госпадзі памілуй! — грубым басам упрошвае бога дзяк.

— Госпадзі памілуй, госпадзі памілуй, госпадзі памілуй! — упрошвае ўслед за дзякам бога царкоўны хор.

Ганьцы робіцца страшна: усё тут у царкве падобна хутчэй на пахаванне, чым на вяселле.

Скончыўшы маліцца, дзяк загадвае маладым стаць на вузкі дыванок.

На дыванок становяцца Сашын жаніх Валодзя і Саша і тут жа Васіль з Анютай. Анюта з Сашай прыгожыя, як ніколі. Яшчэ ніколі ў іх не было такіх белых плаццяў з такімі белымі, усё роўна, як з воску, кветкамі. На галаве ў Сашы і Анюты прыколата белая, празрыстая, з вянкамі белых кветак, фата...

Поп надзявае на галовы маладым бліскучыя вянцы. Вянцы падтрымліваюць хлопцы-дружкі — яны стаяць ззаду маладых. Ганьку натоўп адціснуў у бок, і яна, колькі ёсць сілы, стараецца праціснуцца наперад і стаць на пальчыкі, каб хоць што-небудзь ўгледзець: яна першы раз бачыць вячанне.

— Венчаецца раба божія Александра с рабом божіим Владимиром... — даносіцца да Ганькі таропкае мармытанне папа.

«А можа Анюта яшчэ і не будзе рабой божай... — успыхвае ў Ганькі нейкая кволая, апошняя надзея, — можа толькі Саша, бо яна ж хацела...»

— Венчаецца раба божія Анна з рабом... Василием... — На гэты раз куды ўжо мацней, нібыта пагражаючы каму, выгуквае поп.

Ганька жахаецца: вось гэтак жа ён спяваў, размахваючы кадзілам над труною яе маці, молячы бога, каб ён прыняў у сваё царства яе, рабу божую...

І ёй раптам робіцца нясцерпна горна: што няма ў яе маці, што вячаецца з нялюбым Васілём Анюта.

— Ісаія лікуй! — грыміць хор.

— Са святымі ўпакой! — здаецца Ганьцы...

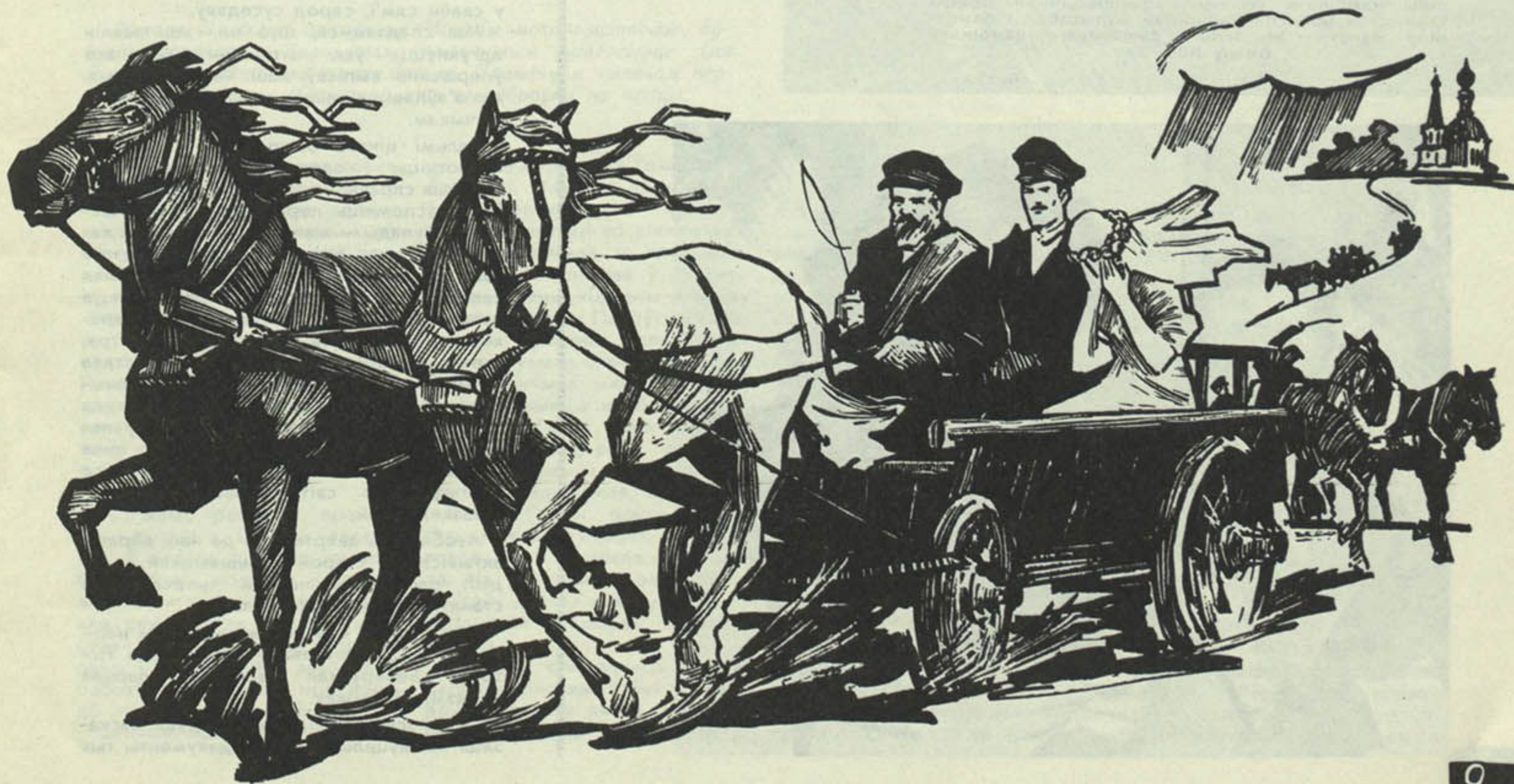
Потым маладыя мяняюцца абручальнымі пярсцёнкамі, цалуюцца, і вячанне на гэтым канчаецца.

...Назад варочаецца вяселле ўжо надвячоркам. Накрапвае спачатку невялікі, а потым прыпускаецца і добры дождж. Вяселле выцягвае з сядзенняў посцілкі, хусткі, нейкія світкі. І яно ўжо зусім не падобна на вяселле, а хутчэй на нейкі бяздомны цыганскі табар. Вось ён толькі што зняўся з месца і, расхрыстаны, вымакны, едзе шукаць сабе недзе новага прытулку.

Пад'язджаючы пад Зялёную Дуброву, усё аднак зноў пачынае шавяліцца, ажываць і прыхарошвацца. Зноў стаяць у варотах і рэжуць марш музыкі. Зноў сустракаюць маладых хлебам-соллю і гарэлкай. І ў дадатак яшчэ іх абсыпаюць жытам: каб добра жылося, каб радзіла ў гумне і ў хаце...

Ганька за дарогу змарылася, змерзла, згаладалася. Але да яе ні аднаму чалавеку няма ніякае справы. І, стараючыся здавацца непрыкметнай, як мышанё, Ганька прашмыгвае да таго стала ў мыцельніку, дзе крояць пірагі і раскладаюць па талерках закусь. На стала, як і трэба таго чакаць, ляжаць тоўстыя лусты, як жаўток, светлага пірага, у талерках нарэзаная каўбаса, паляндвіца, сыр... Ганька не можа больш сябе стрымліваць. Яна працягвае руку спачатку па пірог, потым заграбае цэлую жменю скрыдлікаў каўбасы (адно шчасце, што ёсць кішнэ і сукенцы!), потым яшчэ раз працягвае руку па вяндліну... Яе ніхто не заўважае, на яе ніхто не звяртае ўвагі і, павесялеўшы, яна бжыць дадому — у дзядзькі Мікалаеву хату. Там яна ў смак аплятае ўсе вясельныя ласункі (шкада толькі, што не было нічога салодзенькага — салодкае падаюць пад канец пачосткі) і, канчаткова разамлеўшы і асалавеўшы ад смачнае яды і стомы, як ёсць адзетая, у новай сукенцы, валіцца, як сноп, на ложка і тут жа засынае.

Далей ужо вяселле ідзе без Ганькі.

ЧАКАЕМ ВАШЫХ ПІСЬМАЎ

Кожны дзень у рэдакцыю прыходзяць пісьмы. Шмат розных тэм падказваюць яны ў нашай працы, часта раскажваюць пра людзей цікавага лёсу. Многія аўтары лічаць сваім абавязкам паведаміць рэдакцыі пра сваіх таварышаў па працы, пра іх слаўныя поспехі, душэўнае характар, добры ўчынак.

Ефрасінні Яфрэмаўне Маршалавай прысвоілі высокае званне Героя Сацыялістычнай Працы — і ў рэдакцыю ляціць ад землякоў ліст, поўны захаплення і павагі.

Настаўнік з Пінска У. Ларын раскажвае пра выкладчыцу беларускай мовы з 11-й школы Ніну Пятроўну Грышчанка. За трыццаць гадоў работы ў школе ў Ніны Пятроўны з'явіліся «свае» ўрачы, афіцэры, настаўнікі, журналісты, шафёры, кваліфікаваныя работніцы — усе сапраўдныя савецкія людзі.

Колькі цікавых спраў здзяйсняецца пад яе кіраўніцтвам! Як радуецца вучні, збіраючыся разам з настаўніцай на экскурсію ў Маскву! Там яны абавязкова сустрэнуцца з любімым героем Айчыннай вайны А. Марэсьевым (перапіска з ім ідзе ўжо некалькі гадоў). Дзеці шлюць яму фатаграфіі свайго горада, нават адправілі пасылку з яблыкамі свайго гатунку — «беларускія-вучнёўскія».

— Ганаруся сваімі землякамі, — піша студэнт Мінскага педагагічнага інстытута Уладзімір Паркоў. Ганарыцца Ефрасінняй Іванаўнай Лосевай, паважаным жывёлаводам саўгаса «Першае мая» Рагачоўскага раёна: усё сваё жыццё яна старанна працуе, аддае сваю любоў і цеплыню сэрца людзям. А колькі такіх цудоўных людзей на Рагачоўшчыне!

З якімі толькі пытаннямі не звяртаюцца нашы чытачы ў рэдакцыю, пра што толькі не пішуць! І калі іхнія крыўды і прэтэнзіі справядлівыя, то яны знаходзяць станоўчае вырашэнне.

Жыхары вёскі Руда Пліскага сельсавета Бешанковіцкага раёна звярнуліся ў рэдакцыю з просьбай аб электрыфікацыі свайго вёскі. Іх просьба разглядалася на пасяджэнні выканкома абласнога Савета дэпутатаў працоўных. Выканком абавязаў начальніка БУ-2 трэста «Энергабудмонтаж» тав. Патапенку ў што б там ні было выканаць работы па электрыфікацыі вёскі Руда.

Мы рады паведаміць чытачам часопіса, што электрычнае святло прыйдзе ў хаты калгаснікаў вёскі Руда.

У цікавы час жывем мы, сябры! Краіна наша ўступіла ў пяцідзесяты год свайго існавання. Гэты год не такі, як заўсёды. Кожны дзень набліжае нас да слаўнай юбілейнай даты Савецкай улады —

першай у гісторыі чалавечага грамадства ўлады працоўных.

Рабочыя і сяляне, вучоныя, работнікі мастацтва — усе савецкія людзі думаюць, як найлепей сустрэць 50-годдзе Савецкай улады. Хочацца многае здзейсніць, многае пабудаваць, стварыць. І галоўнае — пражыць так, каб ні адзін дзень не прайшоў без вялікай карысці для краіны, народа. Побач з выкананнем дзяржаўных планаў у прамысловасці, сельскай гаспадарцы, будаўніцтве нам неабходна пільным гаспадарчым вокам угледзець, дзе і якія недахопы трэба выправіць, што зрабіць для паляпшэння дабрабыту народа, для больш дасканаласці абслугоўвання людзей. Карацей кажучы, справа ідзе аб яшчэ большым павышэнні актыўнасці народных мас, аб іх зацікаўленасці ў здзяйсненні вялікіх і малых спраў, спраў, якія датычаць нашага жыцця, нашага дабрабыту. Нічыя хата не павінна стаяць збоку!

Мы звяртаемся да шматтысячнай арміі чытачоў, нашых добрых сяброў: больш пісьмаў шліце ў свой часопіс «Работніца і сялянка».

Пішыце нам, дарагія сябры, пра тое, як вы працуеце на вытворчасці, у сельскай гаспадарцы. Пішыце пра тое, што вас больш за ўсё цікавіць і хвалюе, пра недахопы, якія сустракаюцца ў вашай працы, указвайце імёны тых, хто ў іх вінаваты, уносьце прапановы, як выправіць хібы, як больш разумна арганізаваць працу, наладзіць добрыя адносіны паміж таварышамі. Пішыце нам пра сваіх сяброў, з якімі стаіце побач ля станкоў або працуеце ў адной брыгадзе ці жывёлагадоўчай ферме. Раскажвайце пра харошых людзей, беззапаватна адданных справе камуністычнага будаўніцтва. Не маўчыце і пра тых, хто замінае ісці наперад, ажыццяўляць нашы светлыя задумы.

Раскажвайце пра дружбу, таварыскую дапамогу, сяброўства, каханне. Кляймоце тых, хто парушае нашу законнасць, дрэнна паводзіць сябе на рабоце і дома, у свайго сям'і, сярод суседзяў.

Мы спадзяемся, што на гэты заклік адгукнуцца ўсе чытачы — і тыя, хто ўпершыню выпісаў наш часопіс, і тыя, хто з'яўляецца нашым шматгадовым падпісчыкам.

Вельмі цікава было б на старонках «Работніцы і сялянікі» раскажаць пра слаўныя справы нашага народа за 50 год. Варта ўспомніць першых актывістаў Савецкай улады — жанчын у чырвоных касынках. Нашу дэлегатку, першую дэпутатку ў Саветах, або тую, якая першая села на трактар, будавала прамысловыя карпусы першых пяцігодак, павяла паравозы, узнялася на самалёт у паветра, атрымала вышэйшую адукацыю, стала вучоным. І тую, якая проста была шчырая працаўніца, добрая грамадзянка і маці. А калі Радзіма аказвалася ў небяспецы — брала ў рукі вінтоўку, ішла ў разведку, выпякала хлеб або лапіла партызанскую світку, была сувязной і разведчыцай.

Асобна мы звяртаемся да вас, дарагія актывісткі з старой бальшавіцкай гвардыі: раскажыце нашым чытачам пра станаўленне Савецкай улады.

Пра адну са слаўных жанчын нам напісала М. С. Партнова — выкладчыца гісторыі Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі ў Горках.

— Многае, — піша яна, — могуць раскажаць пажаўцелыя ад часу дакументы тых

Усесаюзны «аўторан» газеты «Труд» адбыўся ў Палацы культуры Мінскага камвольнага камбіната. Ён быў прысвечаны далейшаму развіццю пачыну ткачыхі Алены Лазарэнкі.

На здымку: Алена Лазарэнка паказвае новыя тканіны камбіната Героям Сацыялістычнай Працы ткачысе з Бранска Валянціне Барысавай і памочніку майстра Віцебскага дыяновога камбіната Пятру Клімкову.

Фота Ул. Лупейкі. (БелТА).

гадоў. З іх выразна ўзнікае вобраз працоўнай сялянкі, узнятай Камуністычнай партыяй на барацьбу за новае жыццё ў вёсцы.

У баях за рэвалюцыю вучылася яна палітыцы. У бітвах грамадзянскай вайны — стойкасці і адвазе. Яе арганізатарскія здольнасці ўпершыню праявіліся на сходах жанчын-дэлегатак, куды бегла яна, паклаўшы дзяцей спаць. Вярнуўшыся, садзілася за буквар, прагна авалодвала граматай. У гады калектывізацыі — стварала калгасы, вучылася вадзіць трактар. А колькі іх падалі мёртвыя ад кулацкай кулі!

Вось кароткі расказ пра адну з актыўных удзельніц калгаснага будаўніцтва ў нашай рэспубліцы — Маланню Рыгораўну Зяневіч. Разам з мужам яна абараняла Савецкую ўладу ў гады грамадзянскай вайны. Белагвардзейцы забілі мужа, закатавалі дачок-нявест: адной было дваццаць гадоў, другой — васемнаццаць. Але вялікае гора не зламала Маланню Рыгораўну. Яна, ужо на той час немаладая жанчына, усю сябе аддае будаўніцтву новага жыцця ў вёсцы.

«Помстай белым, — гаварыла Зяневіч у сваім выступленні на Першым Усебеларускім злёце жанчын — старшынь калгасаў, — будзе наша калгасна-заможнае жыццё. Помнікам загінуўшым дочкам і мужу будзе мая ўдарная калгасная работа».

М. Р. Зяневіч прымала актыўны ўдзел у стварэнні калгаса імя Варашылава Чэрвеньскага раёна, выбіралася членам яго праўлення, шмат зрабіла для ўмацавання і росту свайго калгаса. Арганізаваны ў 1930 годзе, гэты калгас у першы год свайго існавання складаўся ўсяго з шасці гаспадарак. Да 1933 года ён вырас да 67 гаспадарак.

«Разам з калгасам расце і радасць мая, заживае хворае сэрца, якое паранілі азвярэлыя белыя банды. У калгасе і толькі ў калгасе радасць мая», — так гаварыла актывістка.

Гэта расказ пра адну з актыўных удзельніц калгаснага будаўніцтва ў беларускай вёсцы, а іх жа былі сотні і тысячы! Пра многіх з іх мы яшчэ не ведаем або ведаем вельмі мала. А павінны ведаць! Ведаць, каб усенародна памятаць

і шанаваць імёны тых, хто здзейсніў сапраўдную рэвалюцыю ў сельскай гаспадарцы, без якой не быць бы нашай Радзіме такой моцнай і багатай.

Цяпер, у перыяд дзейнай падрыхтоўкі да слаўнага 50-годдзя Савецкай улады, добра было б, калі б мы адначасова з пошукамі герояў рэвалюцыі, грамадзянскай і Айчынай войнаў, пачалі шырокія пошукі актыўных барацьбітоў за сацыялістычную перабудову вёскі, — гора заклікае М. С. Партнова. Ад усяго сэрца мы падтрымліваем гэты заклік.

Пішыце нам і пра сваё ўласнае жыццё, як склаўся ваш асабісты лёс, лёс вашых блізкіх: сяцёр і братоў, сыноў і дачок, як яны ўступілі ў жыццё, як працуюць, вучацца.

Асобна хочацца звярнуцца і да тых, каму выпала шчасце бачыць і чуць прамовы вялікага Леніна і яго вернага спадарожніка Надзеі Канстанцінаўны Крупскай. Хочацца ведаць, як гэта ўплывала на ваша далейшае жыццё.

Пішыце нам пра герояў рэвалюцыі, пішыце пра ўсё, што вас цікавіць.

Чакаем вашых пісьмаў, дарагія сябры!

ДЗЯЎЧЫНА З БЯРОЗАЎКІ

Тамара Новікава працуе на Мінскім мотавелазаводзе, вучыцца завочна ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце імя Леніна на аддзяленні журналістыкі. Прапануем чытачам першы нарыс Тамары Новікавай пра яе сяброўку на працы.

Ганна Баўсуноўская.
Фота Ул. Вяхоткі.

Ёсць людзі, якія непрыкметна ўваходзяць у ваша жыццё, і вы адчуваеце, якое вялікае месца яны занялі ў вашым лёсе. Чужыя, яны сталі вам роднымі, і вас увесць час цягне да іх, як цягне да самага блізкага чалавека. Такою стала для мяне Ганна. Ці не таму мне заўсёды хочацца ісці да яе, да Ганны, калі мне становіцца маркотна, калі невядомая трывога крадзецца ў душу? Ці не таму сяброўкі часта звяртаюцца да яе за парадай, за цёплым словам.

— Ганна, раскажы пра сябе, — прашу я. І Ганна расказвае. Я ведаю, што яна не зрабіла ніякага подзвігу ў жыцці, яна такая ж, як многія іншыя, але слухаць яе расказ «пра сябе», які адразу ж пераходзіць у размову пра завод, пра работу, пра сяброў, пра жыццё наогул, вельмі цікава.

...Нічым асаблівым не славіцца

ца вёска Бярозаўка Гомельскай вобласці. Навокал лясы, балоты. Недалёка цячэ Прыпяць. Вада ў Прыпяці то сіняя-сіняя, то мутна-цёмная, то ярка-залацістая, гэта дагарае ў ёй барвовая восень, кідаючы ў рэчку апошняе лісце. Паддоўгу сядзела ля Прыпяці зеленавокая Ганка і думала сваю невясёлую думу. Ганчына мама памерла, калі дзяўчынцы не было яшчэ і года. І Ганка рана зазнала нягоды жыцця, рана прывучылася да працы, таму яна не падзіцячы задумлівая, сур'ёзная.

Вайна. Ганцы шэсць гадоў. Фашысцкая акупацыя, нястачы, голад — усё вынесла дзяўчынка. На ўсё жыццё запомніўся ёй той дзень, калі ў вёску з перамогай увайшлі савецкія салдаты.

...Ганцы семнаццаць гадоў. Звонкімі песнямі кліча ў невядомую дарогу вясна. Не прыносіць спакою гарачае лета.

А ўвосень да болю трывожыць сэрца развітальны крык журавоў, якія адлятаюць да цяпла, да сонца. Махае Ганка ўслед ім рукой, і самой ёй хочацца ляцець з імі, пашукаць сваё шчасце, сваю долю... Летам 1953 года Ганка развіталася з Бярозаўкай. Яна ад'язджала ў Мінск.

Начальнік аддзела кадрў мотавелазавода Антаніна Васільеўна Вейнер уважліва глядзела на дзяўчыну: маленькая, худзенькая, але рукі моцныя, відаць, да працы прывычныя. Па баязліваму позірку і па тым, як яна здзіўлена прыслухоўвалася да гулу матцыклаў на заводскім двары, Антаніна Васільеўна зразумела: дзяўчына зусім не знаёма з вытворчасцю, з горадам. Але ж колькі такіх дзяўчынак прыходзіць на завод! А потым

становяцца вопытнымі работніцамі!

І Антаніна Васільеўна накіравала дзяўчыну ў аўтаматны цэх. У грукаце і звоне рабочага дня Аня адразу разгубілася.

— Можна і не трэба было мне выязджаць з Бярозаўкі? Тут усё чужое. І нікому я не патрэбна.

Яна азірнулася навокал і сустрэлася вачыма з людзьмі, якія глядзелі на яе. Некаторыя лагодна ўсміхаліся, ад гэтага зрабілася крыху спакойней. Ды і начальнік цэха падбадзёрыў: — Нічога, навучышся. Калі не будзеш ленавацца, станеш перадавой рабочай, пачнеш добра зарабляць.

Паставілі Аню вучаніцай на вертыкальна-фрэзерны станок да Вольгі Вараб'ёвай, вопытнай работніцы. Тая працуе сабе і кожную хвіліну здымае са

станка цёплым дэталі. А Аня глядзіць на яе спрытныя рукі і думае: «Ні за што не здолею, не атрымаецца ў мяне». Нібы адгадаўшы яе думкі, Вольга раптам кажа:

— Ну, Аня, цяпер сама паспрабуй, толькі не хвалюйся, абавязкова выйдзе...

Праз некалькі дзён Вольга гаварыла майстру:

— Здоўная дзяўчына, вельмі кемлівая, хоць зараз стаў працаваць самастойна.

Жыццё падхапіла Ганну Баўсуноўскую на свае шырокія крылы і панесла ўперад. І калі часам на дарозе сустракалася перашкода і Аня ўдаралася аб яе, ці варта звяртаць на гэта ўвагу, калі навокал столькі новага, цікавага?

Адной з першых у цэху прысвоілі ёй ганаровае званне ўдарніка камуністычнай працы. Першая перайшла на бездэфектны выраб дэталей. На той час дзяўчына ўжо ў дасканаласці авалодала спецыяльнасцямі фрэзероўшчыцы, свідравальшчыцы, рэзбанарэзчыцы. Пра яе, лепшую работніцу аўтаматнага цэха, загаварылі ўсюды. У Ганны ўжо былі вучаніцы: рэзбанарэзчыца Галі-

на Буланова, фрэзероўшчыца Галіна Іванова, свідравальшчыца Вольга Новік.

Даўно працуе на заводзе майстар Аляксандр Сцяпанавіч Корань. Рухавы, увішны, заўсёды ён сярод рабочых.

— Аляксандр Сцяпанавіч, калі ласка, гляньце, штосьці са станком не ладзіцца!

— Аляксандр Сцяпанавіч, не магу разець завастрыць!

— Таварыш майстар, патрэбна пераналадка на іншую аперацыю!

І Аляксандр Сцяпанавіч бяжыць на дапамогу. І вось працуе ўжо на поўны ход станок, наждачным каменем заостран разец. Любяць майстра рабочыя. Але аднойчы прыходзіць Аляксандр Сцяпанавіч на работу пануры, невясёлы.

— Хутка развітаемся з вамі, дзяўчаты, — сумна гаворыць ён.

— Як гэта развітаемся? — здзівілася Ганна.

— Здымаюць мяне з пасады майстра.

Рабочыя кінуліся да начальніка цэха.

— У чым справа? Праўда?

— Праўда, — пацвердзіў на-

чальнік. — У Кораня дыплама няма.

У канцы дня цэлая змена рабочых аўтаматнага цэха на чале з Ганнай Баўсуноўскай рашуча ўвайшла ў кабінет дырэктара. А праз некалькі дзён адбыўся цэхавы сход, на якім прысутнічаў і дырэктар. Узняла слова Аня, а за ёю і іншыя выступілі рабочыя. Гаварылі пра работу цэха, пра майстра Кораня. Але больш за ўсё было гаворкі пра старшага майстра Яўгенія Васільевіча Іванова, які чамусьці не ладзіў з Коранем. Шмат непрыемных слоў пра сябе, пра сваё абыходжанне з рабочымі выслухаў Іванов.

Перамяніўся з таго дня старшы майстар. Стаў больш уважлівы, лагодны, а з майстрам Коранем адносіны ў яго цяпер самыя сяброўскія.

— Цяпер мы як адна дружная сям'я, — гаворыць Ганна.

А рабочыя аўтаматнага цэха даведаліся яшчэ пра адну важную рысу характару Ганны — прынцыповасць.

Магчыма, праз гэта і выбралі яе ў інтэрнаце старшынёй бытавога савета. Бытавы савет стаў ініцыятарам многіх цікавых спраў. Наладжваюцца і ве-

чары адпачынку, на якія запрашаюцца славетныя людзі горада, і экскурсіі на іншыя прадпрыемствы, турыскія паездкі ў Брэсцкую крэпасць, у Белавежскую пушчу, у Рыгу. Пры бытавым савете працуюць курсы крою і шыцця, універсітэт здароўя. Добрая традыцыя ўсталявалася ў інтэрнацкіх дзяўчат. Калі часам з чалавекам здарыцца якая бяда, яны ніколі не пакінуць без увагі: памогуць, падбадзюраць.

На ўсё хапае часу ў Ані Баўсуноўскай. Яна член добраахвотнай народнай дружыны завода, агітатар у цэху.

У кожнага чалавека здараецца ў жыцці падзея, якая запамінаецца назаўсёды, да самых драбніц. Была такая падзея і ў Ганным жыцці.

— Самы шчаслівы для мяне быў дзень уступлення ў рады Камуністычнай партыі. Уся сям'я наша партыйная. Цяпер і я з гордасцю нашу званне камуніста.

Вось так і жыве надзіва харашая дзяўчына Ганна Баўсуноўская.

Т. НОВІКАВА

ДОЙЛІДЫ

Грабаўка — на некалькі верст усцяж гасцінца. Без асаблівай дасведчанасці адразу бачыш — вёска багатая на ўмелыя рукі: акуратныя дамы, пераважна цаглянай кладкі, прыгожыя будынкі калгаса «Рассвет». Калі ж дадаць, што ўсё гэта вырасла на папалішчы, якое пакінулі пасля сябе фашысцкія варвары, то не цяжка заўважыць і тое, што рамяство дзядоў і прадзедаў, як прызвание, перадаецца з пакалення ў пакаленне.

Але назваць грабаўцаў рамеснікамі — значыць сказаць няпраўду. Адсюль хадзілі ў свет на заробкі прадстаўнікі высокага дойлідства.

У Грабаўцы папросту раскажуць і аб тым нават, як сама Масква будавалася. Каля сотні шматпавярховых жылых дамоў на вуліцах сталіцы, гасцініца Масшава, планетарый, Крамлёўскія сцены і вежы, Троіцкі мост — яны добра знаёмы з рукамі грабаўскіх умельцаў...

У гэтым заінелым краі думаецца пра самага вялікага чалавека на зямлі, і дзесьці ў памяці самі сабой гулкі рытм выбіваюць радкі верша, вядомага з дзяцінства:

И прежде, чем уснуть в могиле
Навеки от живых людей,
В Колонном зале положили
Его на пять ночей и дней...

У гэтым краі думаецца пра нашага Ільіча. З яго імем прыйшло ў Грабаўку святло, да яго імя тут асабліва любіў, з ім звязаны тут многія ўспаміны.

Было гэта гадоў сорок назад. З клучкамі за плячыма і кельмамі за паясамі Кузьма Фамянкоў з сынамі Цімохам, Мікітам і Іванам, Спірыдон Стахаўцоў з сынам Якавам, Марка Чычанкоў, Іван Чачын і Пятро Грыгор'еў адправіліся будаваць новую Маскву. Работы ў Маскве хапала, Масква па заслугах ацаніла іхняе ўмельства, прадастаўляла ім самую тонкую работу, і яны не спяшаліся вярнуцца дамоў.

На першым часе, як не стала Уладзіміра Ільіча, на Краснай плошчы быў пабудаваны яму драўляны Маўзалей. І вось па праекту акадэміка Шчусева пачыналася ўзвядзенне гранітнай магіліны правадыра. Ад «Масбуда» запрашаліся лепшыя майстры, у іх ліку было і дзесяцера грабаўскіх муляроў.

Прайшлі вялікія гады, многіх ужо няма ў жывых: адны памёрлі, другія — загінулі на вайне. Сёння жывуць у Грабаўцы толькі Спірыдон Якаўлевіч Стахаўцоў і Мікіта Кузьміч Фамянкоў, будаўнікі Маўзалея Ул. І. Леніна.

І цікава паслухаць старых дойлідаў...

— Мы разумелі сваё ўмельства, — кажа Мікіта Кузьміч Фамянкоў, — але разумелі і тое, за якую, — не толькі адказную, — за якую святую справу браліся! І кожнаму хацелася хоць вось та-

кім чынам — на будаўніцтве Маўзалея — аддаць Ільічу крупінку сваёй душы...

— Але ж, — згаджаецца Спірыдон Якаўлевіч, — Былі ў нас самыя няхітрыя струманты: кельма, масцярок, адвеска. Імі і будавалі. Тэхнікі, вядома, такой, як сёння, не было.

Яны прыйшлі на будаўніцтва Маўзалея адразу ж, як толькі быў закладзен двухметровой таўшчыні падмурак.

Цэглу, запакаваную невялічкімі партыямі ў рагожу, прывозілі ім асабліваю: гладкую, нібы адшліфаваную. На кожнай цагліне — выразы, змазаныя чымсьці нахштальт воску. Усе будаўнікі асцярожна напісалі на іх свае прозвішчы.

Амаль усе рабілася ўручную, бо работа была ювелірная, патрабавала асаблівай дакладнасці.

У той час вакол Маўзалея было няма ла размоў. Замежныя спецыялісты лічылі, што на яго будаўніцтва пойдзе не менш чатырох-пяці гадоў. Узвялі ж яго за шаснаццаць месяцаў: у кастрычніку 1930 года гранітны Маўзалей Ул. І. Леніна быў гатовы.

Як самую дарагую рэліквію берагуць Спірыдон Якаўлевіч Стахаўцоў і Мікіта Кузьміч Фамянкоў тыя свае кельмы.

Расказваюць старыя дойліды, прыпамінаючы ўсё да драбніц, слухаюць маладыя будаўнікі. І не цяжка здагадацца, што ўсе яны думаюць аб адным: пра сябе і пра Леніна, пра тое, што жыве сярод іх Ільіч, — і не мае межаў іхняя любоў да Ільіча.

...Красная плошча. Адзінаццаць гадзін раніцы. Адкрываецца Маўзалей Леніна, і людзі бясконцай плынню ідуць на поклон да Ільіча.

Усяго восемдзесят секунд на сустрэчу з Ільічом. А колькі дум перадумаецца, колькі пачуццяў пройдзе праз сэрца!

Іван КІРЭЙЧЫК

ДОБРЫ ДЗЕНЬ, ГЭТА Я!

Нарыс

У доме Рудзько ледзь не прэпалах: вечар на дварэ, а Ані няма. «Дзе яе носіць? Каб хаця пад машыну не падлезла. Дый урокі ж трэба рабіць!» — злуща маці.

Старэйшая дачка, Маня, збіраецца ісці на вязэрную дойку. — Паглядзі там, мо зноў каля цёткі Евы аціраецца, — дае ёй наказ маці. — І ў каго яна ўдалася, такая гарачка?

Маня ўсміхаецца сама сабе і ідзе на ферму. А хіба на яе так не казалі ў свой час маці? Казала... Нават фартух не раз пускала ў ход, каб настаяць на сваім.

Ля цялятніка сутыкаецца з Аняй, як кажуць, нос у нос. Тая валакла здаравеннае бярэмя мурату, ажно самое не было відно з-за сена.

— Ну, ты б хоць дадому спачатку заглянула — пад'ела, урокі парабіла. А тады ўжо... — строга гаворыць Маня.

— Я ўрокі ў школе парабіла: лёгкія. А есці яшчэ не хочацца... Ой, Манечка, якія цяляты харошанькія ў цёткі Евы... Якія ў іх мордачкі пацешныя!

— «Якія, якія», — перакрывае Маня. — А пра маці ты думаеш? Ці толькі пра цялят?

— Ото пайду... Падаю табе кароў дзве і пайду.

Аня знікае ў цялятніку, мо праз мінуту выскаквае назад з партфелем і напасткі, па снезе, даганяе сястру.

* * *

— Маня, ты паступіла вучыцца. Так?

— Ну, так.

— Значыць, адной даяркі не хапацьме. От я і пайду на тваё месца.

— Не выдумляй, школу канчаць трэба.

— Дык я ж кончыла сямігодку! А далей буду або вечарам, або завочна, — гарача даводзіла Аня.

Маня падумала трохі, памаўчала.

— Ну, добра, я пагавару з брыгадзірам.

Назаўтра Аня зайшла да Евы Іванаўны Скрабца.

Птушніцы калгаса «Беларусь» Пінскага раёна О. Н. Карнач і Е. Н. Дзямідава сарціруюць яйкі перад адпраўкай у магазіны.

Фота Ул. Лупейкі. (БелТА).

— Добры дзень! Гэта — я... Назусім прыйшла!

— Як назусім, дачушка?

— Даяркой узялі мяне.

— Такую малую?!

— Праўда, Ева Іванаўна, — зайшоў якраз брыгадзір Іван Рыгоравіч Страха. — Моладзі ў нас патроху большае на ферме. Хадзем, Аня, пакажу тваіх кароў.

Аня ішла і азіралася на цётку Еву, усміхалася. І бачыла, як і ў тое хараша свяціліся вочы, як шапталі нешта вусны. Мо жадала ўдачы, поспеху.

Першыя дні самастойнасці ажно кружылі Ані галаву: яна ўжо дарослая! І хоць цяжка было прывыкаць да работы, яна працавала і спявала, як тая птушка-вяселушка.

Неяк прыхварэла было адно цяля. Што ні рабіла Аня, як ні глядзела — яно худзела ўвачавідкі. Пайшла да цёткі Евы на парадку і слова ад горнасці сказаць не можа, адно губы дрыжаць, вось-вось слёзы пырснуць. Ева Іванаўна выпытала, што здарылася. Параіла напарыць дубовай кары, даць цяляці напіцца. Паслухалася Аня — і праўда! Паправілася цяля. Пасля гэтага яна праходу не давала старэйшым даяркам, заатэхніку Надзеі Жук — усё выпытвала, як і што рабіць, калі здарыцца нявыкрутка, не будзе фельчара якраз. Накінулася на кнігі, часопісы. Адтуль шмат чаго пераняла. І не толькі пераняла, але і ўжывала на практыцы.

Прыходзіць раз у кароўнік, а там мітусня, крыкі. Недагледзелі, падкралася карова і схпіла цэлы бурак — падавілася...

— Каторая? Патрымайце... — папрасіла Аня падвозчыкаў. Сама схпіла невялічкі абручык-кальцо са ступіцы кола, абв'язала яго анучкай, каб не такія вострыя былі краі, і... дастала гэтай прыладай чортаў бурак.

— Ну й малая... Далёка ты пойдзеш! — захапляліся дзядзькі. — А мы ўжо думалі шахнуць нажом па горле — і ўсё...

Неўзабаве пасля гэтага падала Аня дакументы ў Пінскі сельгастэхнікум, паспяхова здала экзамены. І нібы сілы прывавілася ў руках.

Спрачаюцца раз даяркі, не хочуць браць у свае групы адразу больш чым па дзве-тры першацёлкі. Вельмі ж іх цяжка раздойваць. Дарэмна заатэхнік і брыгадзір угаворвалі іх: што і паляпшаць статак трэба, што пара выбракоўваць «хвасты».

— Давайце мне! Цэлую групу давайце — я не баюся... — папрасіла яна ў брыгадзіра.

— Во-во, у яе рукі маладыя, сама спрытная — хай паспрабуе, — загаманілі тыя.

Узяла трынаццаць штук. Хпіла з імі гора. Жартавала потым Аня: «Што мне той Пінскі тэхнікум! Я з гэтымі першацёлкамі акадэмію прайшла». І праўда, дадому амаль не стыкалася. А ў красавіку, як пачаўся масавы расцёл, дык не то што днявала, але і начавала на ферме. Усе ацёлы прыняла сама, усіх цялят выгадала... Добрыя каровы атрымаліся з тых першацёлак. Старшыня калгаса Ляшук дык ажно руку ёй паціснуў і сказаў:

— Яны — будучае калгаса... У вашых руках будучае, разумееш? Эх, каб моладзі нам больш...

— Разумею, Аляксей Іванавіч.

Сябрала Аня з васьмікласніцай Валяй Антанавіч. Але ні разу не гаварыла з дзяўчынай, якой сцэжкай тая думае кіраваць у жыццё. Выклікала раз на шчырую размову ды давай агітаваць пайсці ў даяркі. Назаўтра і ў абору павяла. Паказала сваіх кароў і столькі цікавага расказала ёй пра кожную, што дзяўчына не вытрымала, пайшла працаваць на ферму.

Па некалькі разоў на дзень забягала Аня праведаць сваю падшэфную — вучыла выпойваць цялят, раздойваць кароў, утаймоўваць непакорных.

* * *

Аня адчыніла дзверы ў кабінет старшыні.

— Вы мяне клікалі, Аляксей Іванавіч?

— Ага. Прысядзь, ёсць сур'ёзная размова, — Ляшук скончыў падпісваць паперы, адсунуў ад сябе. — Ёсць прапанова: станавіся заатэхнікам.

— Авой, вы жартуеце... У нас жа ёсць — Надзя Жук.

— Сур'ёзна. Надзея Юльянаўна будзе планавіком працаваць. Ведаю, што будзеш адмаўляцца: і маладая, і тэхнікум яшчэ не скончыла, і яшчэ дзесяць прычын прыдумаеш, але не пераканаеш. Будзе цяжка, канешне, але ж не святыя гаршкі лепяць — справішся. Памагаць будзем — і я, і Жук. Ну як — згода?

Аня толькі рукамі развяла ды ўсміхнулася сама сабе. Умее Аляксей Іванавіч угадваць. Усё роўна, як у яе навучыўся. А мо яна ў яго? Бо зусім нядаўна ўгаварыла і прывяла на ферму яшчэ адну выпускніцу васьмігодкі Кацю Скрабец і яе сяброўку Веру Алейнік. Адна стала даяркай, а другая — асмянатарам.

Аня зрабілася заатэхнікам... Такого маладога спецыяліста больш не было нідзе. Хіба ад такога зноў не закружыцца галава?

Многа давялося памудраваць ёй з рацыёнамі, каб і менш кармавых адзінак расходаваць, і больш прадукцыі атрымаць. Племяной жывёлы не мелі. Аня папрасіла, каб выдзелілі ёй у дапамогу людзей — рабіла кантрольныя ўдоі, адбірала лепшых кароў, фармавала гурты, наладжвала строгі ўлік. Ядром статку зрабіла тых першацёлак, што некалі раздойвала сама. Многія з іх ужо давалі па тры, тры з паловай тысячы літраў малака.

Само сабой зразумела, што боязна было давяраць такіх добрых кароў абы каму. Давярылі моладзі: каго перавялі з другіх кароўнікаў, каго прынялі нанаву. Утварылася свая камсамольская група: Аня Чупік, Валя Паюта, Галя Антановіч, Валя Зельманчук, Оля Чупік. На гэтых дзяўчат і апіралася ва ўсіх сваіх задумках маладая заатэхнік. Колькі радасці было ў Ані, калі даяркі і пастухі таго маладзёжнага кароўніка завявалі званне калектыву камуністычнай працы!

Пад сто чалавек працуе зараз на малочнатаварнай ферме ды шаснаццаць — на свінаферме. І да кожнага трэба мець свой падыход, улічыць здольнасці і слабасці кожнага. Ніякі тэхнікум ці акадэмія не дапаможа ў гэтым, калі няма за душой своеасаблівага таленту. Вучылася Аня арганізатарскаму ўмельству ў таго ж Ляшука, брыгадзіра Страхі, у той жа Надзеі Жук.

А тут яшчэ абралі Аню сакратаром камсамольскай арганізацыі, хор даярак арганізавала — і хоць ты надточвай суткі. Бывала, дамовіцца з ёю аб спатканні шафёр Даніла Вярба, чакае-чакае, назлупецца. Ідзе тады ў чырвоны куток на ферму і бачыць: Аня з дзяўчатамі і хлопцамі ўсё нешта вырашае, абмяркоўвае або песні развучвае. Сядзе Даніла моўчкі ў куток, паглядвае змрочна.

— Ну, чаго ты надзьмуўся? — гаворыць яму Аня, калі вяртаюцца разам з фермы.

Маўчыць Даніла — ні слова. Узлахмаціць яму Аня чупрыну, пажартуе:

— Прыходзь на ферму. Тут таксама шафёры патрэбны — вунь малакавоз калгас купіў. Не спраўляюцца ўжо вазіць малако падводамі.

«Ну і праўда... Чаму б не пайсці на малакавоз?» — распагоджваецца твар Данілы.

* * *

Шчаслівым для Ганны Вярбы (так, Вярбы!) стаў 1966 год. Ёй уручылі ордэн «Знак Пашаны». Гэткі ж ордэн атрымалі Ева Іванаўна Скрабец, брыгадзір МТФ Іван Страха. Ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга ўзнагароджан старшыня Аляксей Іванавіч Ляшук.

Нарадзіўся нядаўна ў Ганны першынец — Коля...

Паглядзіш цяпер на Ганну — ці тая гэта няўрымслівая Аня Рудзько, агонь-дзяўчына? Тая. Толькі больш сталай разважлівасці і сур'ёзнасці з'явілася ў яе, больш стрыманасці. А як жа — сакратар брыгаднай партыйнай арганізацыі, агітатар, заатэхнік аднаго з лепшых калгасаў Століншчыны! Цяпер яна жыве інтарэсамі не толькі адной фермы, адной брыгады, але і ўсёй арцелі. Ідуць да яе людзі з любымі пытаннямі.

Вось і зараз нехта нясмела стукае ў дзверы чырвонага кутка. Жэня Жогліч і Валя Канапліцкая... Тыя самыя, што спрабавалі паступіць вучыцца ў тэхнікум і не прайшлі па конкурсу. Тыя, што ад сорама не хацелі нават паказацца з хаты. Да іх дадому хадзіла Ганна Вярба — падбадзёрвала, запрашала, упартых, на ферму.

— Добры дзень. Гэта — мы... Прышлі вось...

Ганна ўстае, ідзе ім насустрач з сардэчнай усмешкай. А ў душы і хваляванне, і радасць, бо ўспомніла сябе такой жа...

П. МІСЬКО

Калгас імя Суворова
Столінскі раён.

ХТО ДАПАМОГ ВЕРЫ АНТОНАЎНЕ?

*Рэйд па кулінарных магазінах і дамавых
кухнях*

Вера Антонаўна чакала гасцей. Ведала добра: будзе яна іх запрашаць ці не — усё роўна прыйдуць абавязкова. Такая ўжо склалася традыцыя ў яе і сяброў (скажам шчыра, выдатная традыцыя) — у дні нараджэння ніколі не забываць павіншаваць адзін аднаго.

Дзень, у які нарадзілася Вера Антонаўна, быў добра вядомы яе сябрам. Яна вельмі радавалася будучай сустрэчы, але падрыхтавацца як след не ўдалося. Дзень на рабоце, а пасля — магазіны, гатаванне вячэры і абедна заўтра (дзеці ж прыйдуць са школы, калі яе дома не будзе). А тут то шкарпэткі мужу зачыраваць, то гузік на сынавым пінжачку зноў адарваўся, то... Ды ці мала гэтых клопатаў у маці і жонкі? І ўсюды хочацца паспець, толькі не кожны раз гэта ўдаецца. Вось і цяпер: Вера Антонаўна не паспела амаль нічога прыгатаваць да стала! Думка аб гэтым атручвала святочны настрой.

Але ўсё скончылася добра, дзень нараджэння ўдаўся на славу, былі здаволены і госці і гаспадыня. У кулінарным магазіне яна купіла салату, мясны рулет, бужаніну, смажаную курыцу, паштэт з пячонкі, рублены селядзец. Дабавіла сёе-тое са сваіх прыпасаў, і стол атрымаўся зусім някепскі. Госці нават пахвалілі, казалі, што за год (лічачы ад мінулага дня нараджэння Веры Антонаўны) кулінарнае майстэрства яе прыкметна вырасла. Праўда, гаспадыня не стала прыпісваць сабе чужых заслуг і раскрыла «сакрэт».

Так, год ад году ўсё часцей у нашых гарадах можна ўбачыць магазіны з шыльдай «Кулінарыя». І папулярнасць іх у насельніцтва, асабліва жанчын, узрасла. Не толькі напярэдадні святаў, але і ў звычайныя, будзённые дні заглядаем мы туды.

Як жа сустракаюць нас гэ-

тыя гандлёвыя прадпрыемствы? Ці заўсёды яны добра падрыхтаваны да сустрэч з намі?

Каб адказаць на гэтыя пытанні, мы пабывалі ў цэлым радзе кулінарных магазінаў і дамавых кухань Мінска.

На пасёлку ў раёне трактарнага завода дамавая кухня працуе адзінаццаць гадоў. У кнізе водгукў чытаем: «Я бяру абеды ўжо два гады. Ежа заўсёды смачная. Шчырае дзякуй за гэта работнікам кухні». «Мы часта наведваем вашу дамавую кухню, і заўсёды нас тут сустракаюць радасна, ветліва. Ёсць добры выбар гарачых страў, а таксама мясных паўфабрыкатаў». «Дзякуем повару Тамары Казановіч. Яна часта працуе на раздачы. Заўсёды ветлівая, уважлівая. Такія людзі не толькі сумленна выконваюць сваю работу, але і спрыяюць добраму настрою пакупнікоў».

Вельмі прыемна чытаць такія запісы. Калектыв дамавой кухні на чале з загадчыкам вытворчасці, майстрам-поварам Станіславам Станіслававічам Паўлюком з гонарам носіць прысвоенае яму званне брыгады камуністычнай працы.

На тым жа трактаразаводскім пасёлку адкрыўся ў прасторнай, светлай зале магазін «Кулінарыя». Адкрыўся параўнаўча нядаўна, але ўжо нядрэнна зарэкамендаваў сябе. Знаходзіцца ён у адным памяшканні са сталовай. Кулінарныя вырабы рыхтуюцца тут жа, на месцы: разнастайныя салаты, халадзец, сырнікі, тварожны пудзінг, галубцы, бліны з тварагом і шмат іншага прапануюць трактаразаводскім гаспадыням загадчык вытворчасці Лідзія Аляксандраўна Сачанка, повар Шура Ездакова, якая нядаўна скончыла гандлёвае вучылішча, і іншыя работнікі магазіна. Ну чаму, скажыце, не купіць на вячэру бульбяныя піражкі?

Начынка ў іх з падсмажанага з цыбуляй, прапушчанага праз мясарубку варанага мяса. Бульба адвараная і працёртая. Гаспадыні застаецца толькі пакласці піражкі на патэльню і абсмажыць. Вельмі хуткая, смачная і танная вячэра: два піражкі каштуюць усяго 13 капеек.

А хіба дрэнна ўзяць на вячэру зельцу? Колькі часу трэба патраціць, каб прыгатаваць яго самім! Не выпадакова магазін прадае яго ў дзень да ста кілаграмаў. Толькі шкада, што не заўсёды ён бывае ў продажы.

Але, бадай, найлепшай славай у пакупнікоў гэтага магазіна карыстаюцца кандытарскія вырабы. Якіх толькі пірагоў тут не выпякаюць: з яблыкамі, з тварагом, з разынкамі, з крэмам. У той дзень, калі мы, без усякага папярэджання, у самы звычайны будзённый дзень зайшлі ў магазін, там былі пяць ці шэсць відаў пірагоў, крэндзелі, розныя здобныя булочки. А тартоў столькі, што вочы разбягаюцца, і ўсё па нейкіх новых рэцэптах прыгатованыя. Выпякае іх 122-я сталовая, што на аўтазаводскім пасёлку. Кандытар там сапраўдны вынаходца.

У магазінах «Кулінары» можна сустрэць такую аб'яву бюро добрых паслуг: «У нас можна заказаць паўфабрыкаты, кулінарныя і кандытарскія вырабы, атрымаць кансультацыю па прыгатаванні страў, афармленню святочнага стала». І ўсё гэта вельмі добра.

Разнастайны асартымент у кулінарных магазінах, якія забяспечваюцца з фабрыкі «Нарыхтовачная». У магазіне № 2 па Ленінскаму праспекту, у магазіне № 5 па вуліцы Даўгабродскай адных толькі кулінарных вырабаў мы налічылі каля дваццаці ды пятнаццаць розных паўфабрыкатаў з мяса і мукі. А яшчэ—рыбныя і кандытарскія вырабы. Дык ці варта стаяць дома ля пліты, тушыць капусту, гатаваць запяканку ці смажыць рыбу?

І ўсё ж многія з нас шмат часу трацяць ля пліты. Чаму? Сіла прывычкі? Ці не хапае кулінарных магазінаў і дамавых кухань?

Вядома, і сіла прывычкі дае сябе адчуваць (усё ж сваё, дамашняе!), і кулінарныя вырабы не на кожнай вуліцы купіш.

Але, мусіць, не толькі ў гэтым прычына. Асартымент кулінарных вырабаў, іх якасць—вось у чым справа! Гаспадыні ведаюць, што ў магазіне пры кафэ «Спутнік» на плошчы Якуба Коласа яны знойдуць многа з та-

Новае кафэ «Сустрэча» адкрылася ў Заводскім раёне горада Мінска. Вы бачыце куток абедзеннай залы. Справа — зала кантэйляў. Ля прылаўка Лідзія Каваленка. Фота Ул. Вяхоткі.

го, што патрэбна ім да стала. Заўсёды знойдуць. Не мінуць яны і магазіна «Кулінары» пры кафэ «Бярозка» на рагу Ленінскага праспекта і Даўгабродскай вуліцы, хаця і памяшканне яго маленькае, цеснае.

А вось у цудоўную вялікую залу з прыгожымі шторамі, што належыць кулінараму магазіну ў новым мікрараёне па вуліцы Харкаўскай, яны наўрад ці пойдучь. Калі ў аддзеле паўфабрыкатаў яшчэ і можна купіць што-небудзь, дык на прылаўку кулінарных вырабаў мы не ўбачылі ні салаты, ні вінегрэту, ні тварожнага пудзінгу. Толькі і было, што некалькі мясных вырабаў. Зойдзе раз-другі жанчына ў такі магазін, не знойдзе патрэбнага для сябе—і больш туды не завітае. Можна калі-нікалі там нагатуецца і больш, але каго задаволяць такая выпадковасць? Вось таму жыхары мікрараёна робяць такія пакупкі ў цэнтры горада, а не каля свайго дома.

Не заваявала папулярнасці ў гаспадынь і дамавая кухня па вуліцы Друкарскай. Мала хто з іх бярэ абеды на дом: аднастайна, нясмачна тут гатуюць. Не хапае і кулінарных вырабаў. У гэтай дамавой кухні давялося пачуць такую «цікавую» размову:

— Нешта ты схуднела, — звярнулася касір да прыбіральныхчыцы.

— Ды ад вашай яды не толькі схуднееш, але і ногі

хутка працягнеш: цэлы месяц адна капуста ды капуста.

Каментарыі залішнія!

Вельмі псуе марку кулінарных магазінаў тое, што цэлы рад хадавых вырабаў паяўляецца там ад выпадку да выпадку. Вялікім попытам у пакупнікоў карыстаюцца розныя печаныя піражкі: з рысам, капустай. Цана іх невялікая—5 капеек. Гаспадыні іх бяруць да булёнаў, да чаю. Але рэдка яны бываюць нават у цэнтральным кулінарным магазіне № 2 па Ленінскаму праспекту. Тое ж самае можна сказаць і пра халадзец, і пра бульбяныя аладкі, і іншае.

Міністэрства гандлю БССР рэкамендавала кулінарным магазінам вялікі асартымент самых разнастайных вырабаў, але ў продажы бывае далёка не ўсё.

Нельга не сказаць і пра цэны. Многія кулінарныя вырабы не намнога даражэйшыя, чым такія ж стравы, прыгатованыя ў хатніх умовах. Гаспадыня, вызвалена ад нялёгкіх клопатаў ля пліты, ахвотна заплаціць за паслугі работнікаў кулінары. Аднак цана некаторых вырабаў, асабліва мясных і рыбных, занадта высокая. Мы не ставім перад сабою задачу аналізаваць прычыны гэтага. Безумоўна, у Міністэрстве гандлю разбіраюцца ў іх больш кампетэнтна. Але думаем, што пажаданні гаспадынь аб некаторым памяншэнні нацэнак на мясныя

і рыбныя кулінарныя вырабы будуць улічаны.

І ўжо зусім незразумела: чаму дапускаецца разнабой у цэнах на адну і тую ж прадукцыю? У адным кулінарным магазіне кілаграм пячэння «Хвілінка» каштуе 1 рубель 30 капеек, у другім — 1 рубель 40 капеек, смажаны хек—то 1 рубель 40 капеек, то 1 рубель 50 капеек. А ў магазіне «Кулінары», што ў мікрараёне па вуліцы Харкаўскай, наогул вельмі дзіўныя рэчы творацца. Мясны рулет з яйкам, цана якога нават па прэйскуранту, адзінаму і абавязковаму для ўсіх кулінарных магазінаў, не танная—2 рублі 20 капеек за кілаграм, там каштуе аж 2 рублі 80 капеек! Нешта падобнае здарылася і з цаной на адвараную курцыю III катэгорыі: замест 2 рублёў 45 капеек—2 рублі 80 капеек. Магчыма тут, сапраўды, якаясьці памылка работнікаў магазіна, як нам растлумачылі, але чаму ж за яе павінны расплачвацца пакупнікі?

Мы, жанчыны, вельмі рады, калі вечарамі ветліва свецяцца шыльды і вокны дамавых кухань і магазінаў «Кулінарыя». Мы ведаем: пра нас думаюць, пра нас клапацяцца, нам памагаюць. Дык няхай жа ўсё больш будзе такой дапамогі, усё больш такіх клопатаў, каб і жанчына дома пасля работы часцей магла пачытаць кнігу, паглядзець перадачу па тэлевізару, схадзіць у кіно ці тэатр!

І. СМІРНОВА

ЦІ ПАТРЭБНА КНІГА СКАРГАЎ?

Вера ЧУБАКОВА

Урывак з новай аповесці «Толькі чатыры дні»

Мал. Р. Кудрэвіч.

Юльку зноў выклікалі да дырэктара.

На гэты раз яна паслала пакупніцу да д'ябла. Дзе вы такое чулі? Надзвычайнае здарэнне!

Яна ішла пад поглядамі сябровак міма прыгожых блакітных столікаў, якія замянілі вялікія прылаўкі, міма спалоханай загадчыцы секцыі, — як ішоў, напэўна, на эшафот горды чалавек, што аддаваў жыццё за справядлівую справу.

Першы раз Юльку «даставілі» да дырэктара, калі яна адмовілася прадаваць сукенкі цёмных расфарбовак і старых фасонаў.

— Такія сукенкі ў руках трымаць сорамна, не толькі прадаваць! — заявіла яна. — Няхай іх носіць той, хто шыў!

Другі раз яна апынулася ў кабінце дырэктара, калі магазін толькі што пераехаў у новы будынак і аўтар праекта прыбыў палюбавацца плёнам сваёй фантазіі. Ён не хадзіў, а лётаў па прасторных залах, наскрозь прасвечаных сонцам, і з асалодай апавядаў пачціваму эскорту пра сваю нядаўнюю паездку ў Італію.

А Юлька кіпела ад абурэння. Прычым тут Італія? І навошта лісліва гудзець і ўсміхацца, калі гэты цудоўны будынак не прыгодны для магазіна. Працаваць тут нязручна!

Калі архітэктар параўняўся з ёй, яна ступіла ўперад і сказала:

— Не разумею, чаго тут радавацца? Акварыум збудаваці...

У зале стала так ціха, быццам рубільнікам выключылі ўсе шумы.

— Хіба вы не бачыце, што мы тут... як рыбкі ў цёплай вадзе? І хіба магазін можна размяшчаць у будынку, дзе няма ніводнай капітальнай сцяны? Першы паверх на калонах, сцены амаль усе шкляныя — вітрыны. На шыбы грошай не набярэцца, мы яшчэ не паспелі сюды пераехаць, а праз гэтыя шыбы ўжо маем страты...

Юльку цішком спрабавалі ўтаймаваць: нехта ткнуў пальцам у спіну, нехта тузануў за рукаў, а потым ёй наступілі на нагу і націскалі, як на аўтамабільны педаль пры спуску з крутой гары. Але Юлька не любіла спыняцца на паўдарозе.

— Пра кандэнсаванне паветра вы нават не падумалі. Улетку ў гэтым вашым модным памяшканні гарача, узімку холадна. Можа загадаеце, у залежнасці ад сезона, карыстацца кіслароднымі падушкамі або грэлкамі?..

Праз паўгадзіны Юлька стаяла перад дырэктарам. Ён падняў акуляры на лоб, абавёрся сагнутымі рукамі аб край стала і глядзеў на яе, як на новы від імпартнага тавару, засланы не

па прызначэнню. Потым раптам рассяяўся.

— А мне падабаюцца вось такія яршыстыя!

Юльцы падабалася працаваць прадаўшчыцай. Асабліва яна любіла апранаць дзяўчат і маладых жанчын. Часам яны прыходзілі да яе ў сукенках, што віселі на іх як мяшкі — сутуллі і касабочылі. І Юлька тут жа з радасцю бралася за справу. І — цуд! Ніякай сутуласці, ніякай касабокасці. Золушка рабілася прынцэсай.

— Бачыце, якая ў вас цудоўная фігурка! — радасна гаварыла яна, пазіраючы ў люстэрка з-за пляча пакупніцы. — Толькі гузікі замяніце, ля выхаду направа ў нас гузікі ёсць, усякія! Да гэтай сукенкі добра купіць шэрыя з блястачкамі! Абавязкова купіце! Ды на вас усе праходзячыя аглядацца будуць, такая вы прыгожая ў гэтай сукенцы!

У Юлькі з'явіліся свае пакупніцы. Да яе парад прыслуховаліся ўважліва і даверліва, і яна вельмі хутка зразумела, як прыемна радавацца чужой радасцю.

Вось толькі сёння гэтая скарга...

У дырэктарскі кабінет Юлька ступіла з такім жа пачуццём, як першы раз падыходзіла да краю парашутнай вышкі.

Дырэктар, загадчыца кадраў і старшыня мясцовага ўтаропіліся на Юльку трыма парамі акуляраў у аднолькавых цёмных аправах. Першы пачаў гаварыць старшыня мясцовага, які адразу ж прыгадаў пра бясплатную пущу ў дом адпачынку. Ён заўсёды пачынаў размову з бясплатных пущак і з няўдзячнасці некаторых маладых работнікаў прылаўка.

За ім выступіла загадчыца кадраў. Гаварыла і ківала ў такт кожнаму свайму слову, быццам згаджалася сама з сабою. Дырэктар падвёў вынікі «распілону»: калі ён злаваў, голас у яго ўзнімаўся да драматычнага тэнару. Звычайна ж ён размаўляў дабрадушным басам. Драматычны тэнар, як відаць, прасачыўся скрозь тоўстыя сцены кабінета, бо нетактоўна рыпнулі дзверы і голас сакратаркі камусьці сказаў:

— Юльку зноў на кавёр выклікалі.

Юлька і без гэтых натацый добра ведала, што такое савецкі прадавец, савецкі пакупнік, савецкае абслугоўванне. Яна нават спачувала свайму начальству: траціць праз яе столькі каштоўнага рабочага часу. Але калі б яны ведалі чалавека, які напісаў скаргу! Юлька памятае гэтую Луню ледзь не з дня свайго нараджэння. Суседка! Нядаўна пайшла на пенсію і цяпер ніяк не прыдумае, чым заняцца. Купіла ў цырульніка штучную касу, накруціла на галаве грачынае гняздо і цэлы тыдзень бегала па

знайомих дэманстраваць сваю новую прычоску. А потым каса кудысьці знікла, і Луня панадзілася хадзіць у магазін сукенкі мераць. Прыходзіла кожны дзень і прымярала ўсё, што было ў продажы. Спачатку Юлька памагала ёй як усім: то адну прапануе, то другую. Ну, здаецца, ужо і колер пасуе да твару, і фасон прыдатны, і цана—але ж не купляе! А назаўтра зноў тут як тут ля прылаўка. І мерае, мерае, сукенкі так і мільгаюць у яе руках. Юлька пачала траціць цярплівасць, але даволі-такі ветліва спытала:

— Вам, мусіць, няма чаго рабіць, таму вы і прыходзіце сюды?

— Ага!—згадзілася Луня.—Я сваё адрабіла, з мяне хопіць. Цяпер за кошт дзяржавы жыву. Праз усё жыццё чужым людзям дагаджала, цяпер няхай вакол мяне пакруцяцца. Чуеш, падай вунь тую сукеначку, плісіраваную, з ружачкай!

— Вы яе ўжо сто разоў прымяралі!

— Нічога, нічога. Сто першы прымеру. А захачу, дык і дзвесце першы. Табе кажуць—падай, значыць падай. Табе за гэта грошы плацяць. А адмовішся—скаргу схопіш. Такую настрачу, што тры дні кашляць будзеш.

Скарга... Пакупнік напіша, пойдзе і

забудзе, а прадаўцу аб'явіць вымову, прэміяльных пазбавяць, а то і звольняць. Луня ўсё гэта добра ведала.

— Падай, кажу, вунь тую, з ружачкай!

— Не дам!—зазлавала Юлька.—Усё роўна не купіце.

Луня абаперлася аб прылавак, пазыхнула і сказала:

— А я бачыла, як ты ўчора на лесвіцы абдымалася. Ну, з тым, даўгалыгім... А яшчэ настаўнікам завецца! Чаму ён дзяцей навучыць, калі сам гэткае вытварае? Віцькам, ці як, завуць?

Юлька зрабіла выгляд, нібы не чуе, занялася іншай пакупніцай. Жанчына папрасіла памагчы ёй падабраць для дачок дзве сукенкі аднолькавых фасонаў, але розных расфарбовак: «для чорненькай і для беленькай».

— Усё прадаўцы жулікі і прайдзі-светы,—заявіла раптам Луня.—Учора мне смятану вадой разбавілі, а сёння трыццацікапеечны селядзец замест рублёвага падсунулі. Не маеце ніякага поўнага права за кошт працоўнага народа!

І тут вось Юлька і паслала яе да д'ябла, праўда, шэптам, на вушка, а ўсё ж да д'ябла. Луня ўсміхнулася ёй так, быццам атрымала доўгачаканы падарунак, і накіравалася за кнігай скаргаў...

— Чаму ты маўчыш?—спытала загадчыца кадраў.

— Я не маўчу. Я думаю.

— Тады думайце ўслых.

Гэта сказаў дырэктар. Але сказаў сваім звычайным голасам: басам. У вачах яго Юлька прачытала: «Не чакаў, што так падвядзеш...» І тады яна сказала, пра тое, што яе даўно хвалявала:

— Я лічу, што кнігі скаргаў наогул не патрэбны! Чаму ўрача, або інжынера, або якога іншага спецыяліста ніхто не назаве хамам або жулікам? А каб скаргу напісаць, такое і ў галаву нікому не прыйдзе! А прадавец заўсёды хам. Памятаеце, як да нас прыйшоў адзін п'янаваты грамадзянін і патрабаваў малярны пэндзаль? І гэта ў магазіне, дзе прадаюцца толькі тавары для жанчын! Тлумачэнняў ён не слухаў, скаргу напісаў! А колькі пакут мы прынялі ад начальства за гэтую скаргу! Колькі паперы перавялі на пісьмовыя тлумачэнні, ужо не кажучы пра расстроеныя нервы... Прадаўца зняважаць, а ён не мае права нават абурыцца! Тады ці не лепш паставіць за прылавак манекены-аўтаматы? Зручная штука! Стукнеш па левай шчаце, ён тут жа ласкава падставіць правую...

— Ідзіце!—драматычным тэнарам сказаў Міхаіл Сцяпанавіч.

Юлька ветліва пакланілася: спачатку яму, потым кадрам, потым мясцома і выйшла, асцярожна зачыніўшы за сабою дзверы, быццам пакідала бальнічную палату.

Цікава, чаму людзі крыўдзяцца, калі гаворыш ім праўду? Гэта ж калі па так званай тактычнасці не скажаць чалавеку, што ў яго на шчаце застаўся зубны парашок, дык ён цэлы дзень будзе хадзіць па горадзе з зубным парашком на шчаце!

Не паспела Юлька спусціцца ўніз і пераапануцца, каб ісці дадому, як з'явілася сакратарка і паведаміла,

што кадры, пры гарачай падтрымцы мясцома, хацелі звольніць Юльку без права работы за прылаўкам, але Міхаілу Сцяпанавічу, хоць і з вялікай цяжкасцю, усё ж удалося адстаяць яе.

Юлька ўздыхнула так, быццам толькі што выплыла з марскога дна.

— Яшчэ раз адкоlesh такое,—сказала сакратарка,—вылеціш з гандлю адразу.

— Нікуды я не вылеку адсюль,—запярэчыла Юлька, але настрой у яе ад гэтай упэўненасці не палепшыўся.

Яна выйшла з магазіна. Недарэчы лінуў дождж. Па вуліцы беглі ўсе: і маладыя, і старыя, і з парасонамі, і без парасонаў. Толькі адна жанчына, у ядавіта-ружовым плашчы з вострым капюшонам і ў такіх жа ружовых чахлах на туфлях, ішла спакойна, выпрастаўшыся, і дождж адскокваў ад яе, як ад мармуровай сцяны.

А Юлька не заўважала дажджу. Яна ішла і думала: чаму гэта ўсім абавязкова хочацца перарабіць яе на свой лад? Людзі ж такія розныя! Хіба можна быць адразу падобнай на ўсіх, каб дагадзіць усім?

Ах, дома яшчэ раз давядзецца перажыць гэтую скаргу! Бацька нічога не скажа, нават не зірне: прадаставіць ёй поўную магчымасць самастойна падумаць над сваім учынкам. Брат, вядома, паспачуе. А мама будзе айкаць і войкаць: «Я ж прасіла цябе, дзяўчынка, быць стрыманай, тактычнай!...»

Пра гэтую стрыманасць і тактычнасць ішла спрэчка з даўніх часоў паміж мамай і дачкой. Аднойчы да іх прыйшла суседка ў капелюшы, падобным на флюгер, ён смешна тырчаў на сівой галаве. І Юлька, шкадуючы суседку, сказала, што гэтым капелюшом добра чаравікі чысціць, а не насіць на галаве. Суседка пакрыўдзілася і пайшла, а Юльку паставілі ў вугал. «Ты дрэнна выхаваная дзяўчынка,—сказала мама.—Мне сорамна за цябе».

Тады Юлька спытала: «А ты добра выхаваная, мамачка? Тады скажы, толькі шчыра: хіба ты надзела б гэты капелюш?»

Мама, вядома, сумелася, але дачку з вугла не выпусціла: баялася страціць аўтарытэт.

А цяпер мама пакутуе ад таго, што Юлька наадрэз адмовілася ісці ў медыцынскі інстытут. Юльцы моташна робіцца ад аднаго толькі аптэчнага паху! Дык чаму ж яна дзеля маці, хоць і гораха любімай, павінна наступаць на сваю волю?

А тата—ідэальны тата—хоча ператварыць яе ў аўтамат, які жыве па раскладу. Пад'ём а сёмай гадзіне. Фізізарядка. Халоднае абціранне. На ноч абавязкова глытаць кефір. Але навошта ёй уставаць а сёмай, калі можна спакойна і солідна паспаць лішняю гадзіну? А гэтых вольных або нявольных рухаў ёй і на рабоце па горла. Так натупаешся за рабочы дзень, што ўвечары нават патанцаваць прападае ахвота.

І сёння яна нікуды не пойдзе. Не хочацца... На душы трывожна. І ўсё праз Луню. Не трэба было пасылаць яе да д'ябла, усё роўна нічога, нічога яна не ўцяміла. А дырэктар цяпер будзе мець непрыемнасці праз гэтую скаргу. З якой бы радасцю

Юлька ўзяла на сябе ўсю адказнасць, ды толькі каму патрэбна яе адказнасць?

Можа пазваніць Міхаілу Сцяпанавічу дадому? Растлумачыць яму ўсё? Але, здаецца, яму нічога не трэба тлумачыць... Добра, што на свеце ёсць людзі, якім нічога не трэба тлумачыць, самі разумеюць. Ды і што, уласна кажучы, даюць тлумачэнні?.. Словы, словы... А вось калі табе вераць і поглядам скажуць... Ды за гэты погляд за ўсё жыццё добром не разлічышыся!

Дождж сцішыўся. Нават не заўважыла, як ён перастаў. Вада весела фыркала ў вадасцёкавых трубах. Хмары ляніва распаўзаліся, прапускаючы блакітныя прасветы.

Калі Юлька падыходзіла да свайго дома, раптам успыхнула сонца і па-

святочнаму асвятліла вуліцу. Вясёлкай зазяла кожная лужынка, кожная кропля. Пахла свежай чыстатой. Усё было вымытае, бліскае, абноўленае. Гэтыя майскія ліўні быццам імкнуліся змыць леташні бруд, усё непатрэбнае і лішняе, што прыхаваў снег.

З Юльчынага дома выйшаў Віктар, убачыў яе, усміхнуўся, і Юлька пабегла да яго, распырскваючы лужы.

— Я заходзіў ва ўнівермаг, — сказаў ён. — У цябе непрыемнасці?

Юлька дакранулася да яго бліскача чорнага плашча. Ён тапырыўся, быццам быў склеены з мокрай фанеры. Ад яго нават пахла мокрай фанерай.

— Дарэмна заходзіў. Цябе ў нас ведаеш, як празвалі? «Юльчын хвосцік».

— Неразумна.

— Затое дакладна. Дазнаюцца твае вучні, што ты хвосцік...

Віктар усміхнуўся, узяў яе рукі ў свае, цёплыя і зусім сухія, і спытаў, як умеў пытаць толькі ён: так па-добраму, з такой сардэчнасцю, што не адказаць было немагчыма:

— Што ж у цябе ўсё-такі здарылася, малыш?

Яна прыхінулася да яго зусім блізка і, зазіраючы ў вочы, каб нічога не ўпусціць, сказала:

— Адказвай. Толькі начыстату. Табе калі-небудзь хацелася бачыць мяне іншай? Ну, лепшай, разумнейшай, ці што... Або лепш выхаванай? Наогул, не такой, як цяпер?..

Ён пакруціў галавой:

— Дык гэта ж была б не ты...

СУСТРЭЧА ПРАЗ 24 ГАДЫ

...Ледзьве разабралі тэкст тэлеграмы. Па-польску было напісана: «Выязджаем з Граева, сустракайце».

Бясконцым здаўся той дзень, бяссонная была ноч.

...На платформе станцыі Койданава чакалі трое — Вольга Шышкавец з сястрой і яе мужам. Цягнік вынырнуў з-за павароту. Збаўляючы хуткасць, спыніўся.

Нарэшце сустрэча!.. Злева направа: унізе — В. Шышкавец і Веслаў; уверх — Вячаслаў і Люцына.
Фота аўтара.

І вось у дзвярах вагона паказаўся сярэдняга росту малады чалавек. Побач — мілавідная маладзіца. Сэрца падказала Вользе Іосіфаўне, што гэта яны, тыя, каго яна так чакала.

— Вовачка, сыноч! — вырвалася з грудзей.

— Мама, мамачка!

...Оля Шышкавец да вайны працавала тэлефаністкай у Бараўскім аддзяленні сувязі. Была актыўнай камсамолкай. Сябравала з Міхаілам Галубцовым.

Пачалася вайна. Міша і Оля пайшлі ў партызаны. Там, у Налібоцкай пушчы, у іх нарадзіўся сын Вова.

Немцы рыхтавалі блакаду пушчы. Камандзір атрада выклікаў Олю ў зямлянку:

— Становішча вельмі цяжкае. Табе трэба перадаць сына каму-небудзь з надзейных людзей.

І вось у сям'і Генрыха Гутмана, які жыў у мястэчку Налібокі, прыбавілася пятае дзіця.

У адзін са жніўняскіх дзён немцы пачалі задуманую аперацыю. Яны занялі Налібокі і навакольныя вёскі, падцягнулі ваенную тэхніку. А праз дзень рушылі на пушчу. Але партызаны былі ў надзейным месцы. Азвярэлыя ад няўдачы, немцы пачалі паліць вёскі, а людзей забіраць з сабой. Гутманаў разам з Вовам пагналі на Захад.

Пра далейшы лёс сына Оля Шышкавец нічога больш не ведала.

...Калону змучаных жанчын, старых, дзяцей немцы гналі па польскай зямлі. Набліжаліся да мястэчка Граева. Жыхары выносілі знясіленым людзям вадку, перадавалі ўпатай кавалкі хлеба. Каля аднаго двара спыніўся Гутман з хлопчыкам на руках. Гаспадыня забрала ў яго дзіця, захінула хусткай і панесла ў хату.

Так паўтарагадовы Вова застаўся ў новай сям'і. Яму далі імя Веслаў.

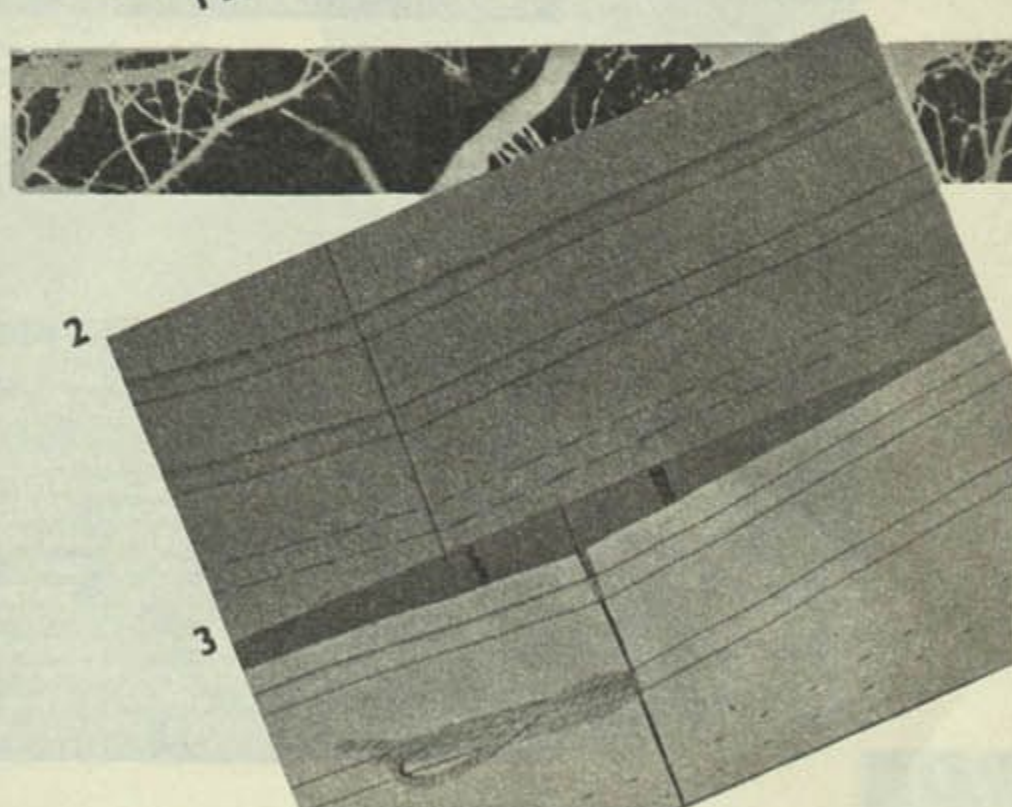
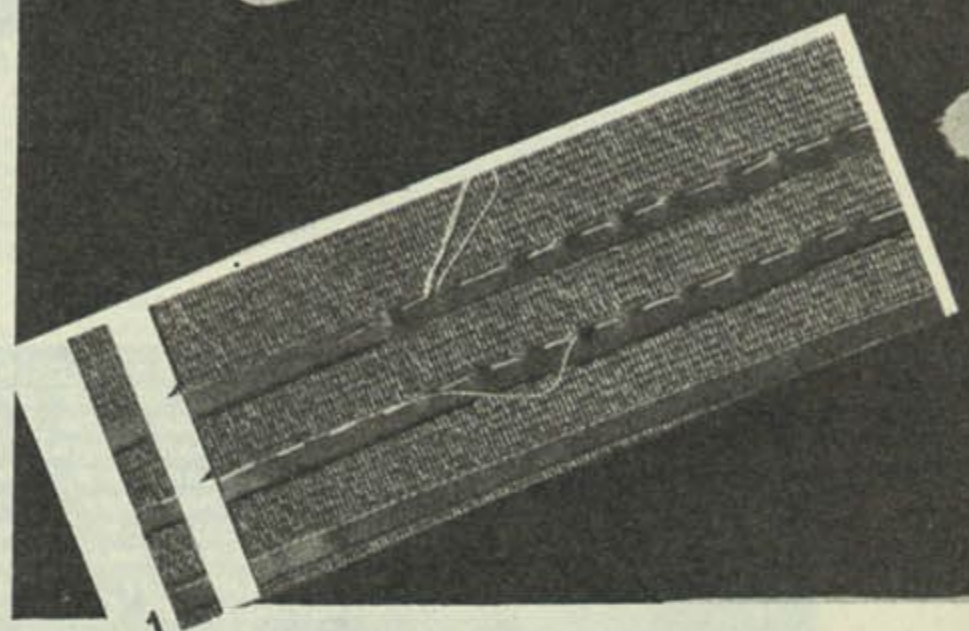
Скончылася вайна. Веслаў падрас, пайшоў у школу. Затым адбыў службу ў войску. Скончыў тэхнічнае вучылішча. Ажыўся з Люцынай.

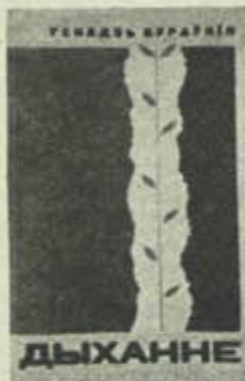
...На сталі ў Вольгі Іосіфаўны — вялікі стос пісем. Яны з розных краін свету — з ЗША, Францыі, Англіі... І амаль у кожным адзін і той жа адказ: «Такога няма, не знайшлося». Але вось пісьмо з Польшчы. Стэфанія Жыпеўская піша: «Прачытайшы Вашу заметку ў часопісе, я прыйшла да вываду, што сын Ваш у нас. Факты, прыкметы, фатаграфія пацвярджаюць гэта». Затым прыйшло пісьмо і ад Веслава.

...Да позняй ночы святліліся вокны ў доме № 38 па вуліцы Кастрычніцкай горада Дзяржынска. За сталом чацвёрэ: радасная, шчаслівая маці, сын Вячаслаў, які тэрмінова прыехаў з арміі ў водпуск, Веслаў і Люцына. На матчыным твары — слёзы, слёзы бязмежнай радасці.

І. ШАБАЛІНСКІ

ДЛЯ ВАС,
ДЗЯЎЧАТЫ

Генадзь Бураўкін. Дыханне. Гэта кніга вершаў пра духоўны свет маладога сучасніка, яго імкненні і пачуцці. Лірычнаму герою ўласціва маральная цэльнасць, бескампраміснасць у пераадоленні мяшчанства і прыстасаванства. Сяброўскі тон, сардэчнасць інтанацыі — вось характэрныя рысы твораў паэта.

Артур Вольскі. Дабрата. Славачы дабрату нашага сённяшняга дня, аўтар марыць пра светлую будучыню. «Дабрата» — гэта не проста ўзятая на выбар назва аднаго з вершаў зборніка, гэта сутнасць новай тэмы. Герой вершаў — простыя людзі, і аўтар славачы іх творчую працу.

Аўгіння Кавалюк. Маўклівыя скарбы. Паэтэса ўпершыню выступае перад чытачом з «дарослай» кнігай. Жывое, непасрэднае адчуванне прыгажосці роднай прыроды, захапанасць у людзей працы, уласцівыя яе дзіцячым вершам, гучаць і ў гэтым зборніку.

Ілья Гурскі. Вецер веку. Раман-хроніка адносіць чытача да незабыўных дзён пачатку новай эры ў жыцці нашай краіны і ўсяго чалавецтва. Тэма твора — Кастрычніцкая рэвалюцыя. У яго аснову пакладзены падзеі перыяду Лютаўскай рэвалюцыі ў Петраградзе, у Беларусі і на Заходнім фронце, а таксама перыяду Кастрычніка, першых дзярэтаў Савецкай улады і стварэння Беларускай ССР.

Алесь Асіпенка. Вогненны азімут. Гэта твор пра народ, які ў першыя месяцы акупацыі падняўся на барацьбу з фашысцкімі захопнікамі.

У герояў рамана складаныя жыццёвыя шляхі. Вельмі цяжкі лёс аднаго з удзельнікаў падполля — Каршукова. Сябры падазраюць яго ў здрадзе і нават выносяць суровы прыгавор. У складаных умовах, у самым фашысцкім лагаве працуе разведчыца Герасіменя...

Складаным вузлом звязваюцца шляхі-дарогі герояў. У цяжкіх умовах акупацыі і барацьбы з ворагам адваёўваюць яны сваё наханне, сваё права на шчасце ў жыцці.

ПАЗНАЁМЦЕСЯ З ДАР'ЯЙ ЯФІМАЎНАЙ

Непадалёку ад Барысава ў сасновым бары пабудаван дом ветэранаў працы. У ім жыве каля 170 чалавек. Усе яны знаходзяцца на поўным дзяржаўным утрыманні. Жыве тут і старая камуністка Дар'я Яфімаўна Мішчанка.

Дар'я Мішчанка змагалася з кулакамі на Украіне, адпраўляла хлеб галадаючым дзецям Масквы, Ленінграда, байцам Чырвонай Арміі. Працавала загадчыцай Жытомірскага жанаддзела, загадчыкам сектара па ахове мацярынства і дзяцінства акруговага аддзела аховы здароўя.

Цяпер Дар'я Яфімаўна на заслужаным адпачынку. Свой дом у горадзе Калінкавічах яна перадала бясплатна пад дзіцячы сад, а сама пераехала жыць у Барысаўскі дом ветэранаў працы. Але з Калінкавічамі сувязі не парывае. Асабліва дружыць яна з дзецьмі. У шостую школу, у гарадскую бібліятэку часта прыходзяць грашовыя пераводы — гэта частка персанальнай пенсіі Дар'і Яфімаўны. Дорыць яна гэтыя грошы дзецям для папаўнення бібліятэк.

На здымку вы бачыце Дар'ю Яфімаўну Мішчанку. Пазнаёмцеся з ёю — чалавекам вялікага, цікавага лёсу.

Д. МАЛЕВІЧ.
Фота І. Шышко

Хоць пісьмо не надрукавана...

ГРУБІЯНА ПАКАРАЛІ

У рэдакцыю прыйшло пісьмо групы чытачоў пра дрэнныя адносіны да пасажыраў на Гродзенскім вакзале.

Яно было накіравана ва ўпраўленне Беларускай чыгункі.

Начальнік пасажырскай службы Беларускай чыгункі тав. Галіновіч паведаміў рэдакцыі: пісьмо абмеркавана сярод усіх работнікаў вакзала станцыі Гродна. За нячулыя адносіны да людзей дзяжурны па вакзалу тав. Аплевіч атрымаў спагнанне.

НА РАБОЦЕ АДНОЎЛЕНА

Да «Работніцы і сялянкі» звярнулася з пісьмом наша даўняя падпісчыца і чытачка Зінаіда Мікалаеўна Чорная.

Яна нарадзіла двойню, а пасля прадугледжанага законам водпуску яе месца на рабоце ў саўгасе «Звязда» Рэчыцкага раёна аказалася занятым...

— Чаму такое здарылася? — запытала «Работніца і сялянка»

дырэктара саўгаса «Звязда» В. П. Вярбіцкага. І вось што ён паведаміў рэдакцыі: «...тав. Чорная Зінаіда Мікалаеўна на работу ўладкавана ў якасці бухгалтара вытворчага ўчастка «Галоўкі».

Рэдакцыя дзякуе дырэктару саўгаса «Звязда» таварышу Вярбіцкаму В. П. і за адказ і за дапамогу нашай чытаццы.

ПА СПРАВЯДЛІВАСЦІ

Настаўніца М. А. Канавальчык напісала «Работніцы і сялянцы», як цяжка яна хварэла, як доўга давялося ёй ляжаць і лячыцца ў сябе дома, у Брагінскім раёне. І як потым была накіравана яна на лячэнне ў Гомель... Гомельскія ўрачы таксама яе лячылі (з 2-га па 27 ліпеня 1966 г.), ды толькі адмовіліся выдаць ёй бальнічны ліст, матывуючы тым, што яна «не іхняя хворая, а брагінская...»

«Работніца і сялянка» звярнулася ў Гомельскі абласны аддзел аховы здароўя з просьбай выправіць памылку (калі толькі можна назваць памылкай чэрствасць і абьякавасць) гомельскіх урачоў.

Вось адказ загадчыка Гомельскага абласнога аддзела аховы здароўя А. Г. Піўчанка:

«Гомельскі абласны аддзел аховы здароўя, разгледзеўшы пісьмо гр. Канавальчык М. А., азнаёміўшыся з яе гісторыяй хваробы, вырашыў, што хворая Канавальчык М. А. у перыяд з 2/VII па 27/VII сапраўды мела патрэбу ў лекавай дапамозе.

На падставе гэтага прапанавана галоўнаму ўрачу Гомельскага гарадскога тубдыспансера тав. Чарняевай В. Н. выдаць Канавальчык М. А. бальнічны ліст за час з 2/VII па 27/VII-1966 года».

ПАМЫЛКУ ТРЭБА ВЫПРАВІЦЬ

У мінулым нумары часопіса было надрукавана пісьмо даярак з саўгаса імя Леніна Смалявіцкага раёна «Заатэхнік скажаў...»

На выступленне часопіса з Міністэрства сельскай гаспадаркі БССР паведамілі: уся даплата, атрыманая саўгасам за паніжаную кіслотнасць малака, прададзенага дзяржаве, ідзе на матэрыяльнае заахвочванне работнікаў малочных ферм. Як правіла, даплата выдаецца работнікам, якія маюць непасрэднае дачыненне да вытворчасці, ахаладжэння і здачы малака на малакапрыёмныя пункты. Гэта даяркі, загадчыкі малочных ферм, шафёры-малакавозы і лабаранты малочных лабараторый.

Як відаць, у саўгасе імя Леніна Смалявіцкага раёна парушаецца парадак аплаты працы даярак. Рэдакцыя спадзяецца, што кіраўніцтва саўгаса выправіць гэтую памылку.

АБАВЯЗКІ ДАЯРАК

«Дапамажыце разабрацца» — пад такім загалоўкам было надрукавана пісьмо даярак з саўгаса «Руднянскі» Кармянскага раёна. З упраўлення нарміравання і аплаты працы Міністэрства сельскай гаспадаркі адказалі:

Абавязкі работнікаў жывёлагадоўлі (у тым ліку і даярак) устанаўлівае дырэкцыя гаспадаркі па ўзгадненню з рабочым камітэтам прафсаюза ў залежнасці ад канкрэтных умоў вытворчасці. У пералік прыкладных абавязкаў даяркі (пры поўнай норме нагрукі) уваходзяць кармленне, паенне і даенне кароў. Апрача таго, даярка выпускае кароў на прагулку, сочыць за іх станам і ў выпадку захворвання паведамляе брыгадзіру або старшаму рабочаму; яна памагае ветработніку лячыць жывёлу. Улетку ўдзельнічае ў нарыхтоўцы і падвозцы зялёных кармоў. Даярка чысціць жывёлу, стойлы, кармушкі, мые малочны посуд; своечасова паведамляе брыгадзіру або старшаму рабочаму аб неабходнасці пакрыцця жывёлы.

Пры няпоўнай нагрукі дырэктар саўгаса мае права ставіць у абавязкі даярак (у межах 7-гадзіннага рабочага дня) іншыя віды работ, яны аплачваюцца дадаткова.

За мыццё і прапарванне цыстэрны рабочаму (у тым ліку і даярцы), калі ім даручана гэта работа, налічаецца асобная плата за час, неабходны для выканання гэтай работы.

ЭКРАН

Кадр з кінафільма «Казка пра цара Салтана».

Новая каляровая кінакарціна «Казка пра цара Салтана» створана на кінастудыі «Масфільм» па матывах аднайменнай казкі А. С. Пушкіна.

— Жанр нашай карціны, — расказвае рэжысёр-пастаноўшчык Аляксандр Птушко, — мы вызначылі як музычную казку-камедыю: у ёй ёсць музыка і пантэміма, шмат розных танцаў — карагодных, рытуальных, абрадавых.

150 гадоў «Грэнд Чэлендж кан» — нацыянальны прыз Вялікабрытаніі, прыз Вялікай каралеўскай рэгаты — не пакідаў берагоў Тэмзы. Але ў 1956 годзе васьмёрка-скіф студэнтаў Маскоўскага авіяцыйнага інстытута выйграла Вялікую каралеўскую рэгату і павезла ў Маскву славы і англійскі прыз.

Новая каляровая мастацкая кінастужка «Каралеўская рэгата», створаная рэжысёрам Юрыем Чулюкіным на кінастудыі «Масфільм» па сцэнарыю Б. Васільева, С. Лістова і К. Рапапорта, якая расказвае пра гэтых хлопцаў, членаў адной каманды, аб'яднаных і спартыўнымі інтарэсамі, і сяброўскімі сувязямі.

Вось ужо больш чатырох дзесяцігоддзяў раман-казка Юрыя Алешы

«Тры таўсцякі» прыцягвае ўвагу і дзяцей, і дарослых.

— Пачынаючы экранізацыю гэтага твора, — расказвае рэжысёр-пастаноўшчык Аляксей Баталаў, — я не думаў паўтараць тое, што было ўжо знойдзена маімі папярэднікамі.

Каляровы фільм «Лялька на наследніка», пастаўлены мною на кінастудыі «Ленфільм», як і раман Алешы, апавядае пра падзеі вельмі сур'ёзныя, зусім не фантастычныя. У ім весела і дзелавіта расказваецца ў даступнай для падлеткаў форме аб барацьбе з тыраніяй, аб перамоце народа.

Р. КАПЛЯ

Кадр з кінафільма «Лялька на наследніка».

Кадр з кінафільма «Каралеўская рэгата».

Кастусь ЦВІРКА

Зайчыкаў хлеб

Полем заяц бег між бабак —
Каласоў сабраў ахпак.
Змалаціў іх ночкай зорнай,
Размалоў зярняты ў жорнах,
А пасля з лясной крыніцы
Зачарпнуў жывой вадзіцы
І ў ліповай дзежцы белай
Расчыніў ён хлеб умела.
А як вывіднела, заяц
Разлажыў агонь ля гаю
І ў гарачы жар старанна
Пасадзіў свой хлеб духмяны.
Аж да змроку ля ракіты

Віўся смачны дым блакітны.
Калі ж быў хлябок гатовы,
Зайка ўзяў яго са сховы
І панёс па чыстых росах
За кусты, да сенакоса.
Там у торбу тату заяц
Палажыў цішком акраец.
Ну, а тата мне, вядома,
Зайкаў хлеб прынёс дадому.
Ён на выгляд, як і ў нас,
Ды смачнейшы —
У сто раз!

ЗА КАГО ТЫГРЫ?

Што б Сяргейка ні ўбачыў, адразу цікавіцца — добрае гэта ці нядобрае! І тату з мамай задае бясконцыя пытанні.

— Лісіца добрая!
— Паравоз добры ці злосны!
— Чаму ў мядзведзя леўскія ногі! Ён злосны!
«Леўскія» на Сяргейкавай мове азначае лвіныя.
Падрастае Сяргейка, і складанейшымі становяцца яго пытанні.

Тата расказаў яму лічылку: «Раз, два, тры, чатыры, пяць, выйшаў зайчык пагуляць...» Сяргейка падумаў і спытаў:

— А паляўнічы добры!
— Добры, — сказаў тата.
— Дык чаму ён зайчыка забівае!
От тут і адкажы!

Але самыя нечаканыя пытанні пачаліся пасля таго, як дома з'явіўся тэлевізар. Старэйшага Сяргейкавага брата не адарваць ад экрана, асабліва калі паказваюць кіно пра вайну. Ну, і Сяргейка паблізу круціцца.

А потым прачынаецца ноччу і шэптам кліча:

— Тата...
— Чаго табе, сыноч!
— Тыгры за нас ці за фашыстаў!
— Спі, дурненькі, — адказвае тата. — За нас твае тыгры...
— За нас! — задаволена паўтарае Сяргейка. Супакоены, па-варочваецца на бок і засынае.

Ул. МЕХАЎ

ПОЎНЫЯ ДЗЕЦІ

Пра дзяцей звычайна не кажучы: «тоўсты», а ласкава: «поўненькі». Тут чуваць падсвядомае імкненне бачыць дзяцей моцнымі, дужымі. Няма ла яшчэ ў нас людзей, якія ставяць знак роўнасці паміж здароўем і вагой.

Поўныя, ружовыя шчокі маленькага тоўстага дзіцяці, яго зайздросны апетыт у многіх выклікае замілаванне. Але ці добра гэта? Справа ў тым, што ў адных дзяцей такая паўната хутка праходзіць, а ў другіх — застаецца. І вось пра гэтую групу поўных дзяцей варта пагаварыць больш падрабязна.

Худзізна і паўната — гэта як бы два полюсы, дзве крайнасці будовы нашага арганізма. Здароўе знаходзіцца пасярэдзіне. Нездарма ж сярэдзіну называюць залатой, бо здароўе — найвялікшае багацце.

Карэнні паўнаты заўсёды трэба шукаць у раннім дзяцінстве. Часам гэта спадчынная схільнасць. Але значна часцей паўната чалавека — гэта эфект выхавання і кармлення.

Паўната падманлівая. Спачатку ёй зайздросцяць, потым з яе смяюцца, а тых, хто дасягнуў крайніх ступеней атлусцення, проста шкадуюць. Гэта цяжкая хворая людзі.

Паўната шкодная. Сэрца пры лішняй вазе заўсёды перагружана бяссэнсавай работай. Арганізм не толькі пастаянна носіць лішні цяжар, яму трэба ўвесь час забяспечваць тлушчавую тканку крывёй, кіслародам, пажыўнымі рэчывамі. Лішак тлушчу заўсёды выклікае затрымку вады ў тканках. Значыць, больш вадкасці даводзіцца перапампоўваць сэрцу. Лішак тлушчу ў брушной поласці перашкаджае скарачэнню дыяфрагмы, і грудная клетка перастае «падштурхоўваць» кроў. На сэрца ўскладаецца дадатковая праца, яно нібы пазбаўляецца саюзніка ў кровазвароце. Тлушчападобныя рэчывы (тыпу халестэрыну) адкладаюцца ў сценах сасудаў, парушаючы іх эластычнасць. Гэта таксама абмяжоўвае дзейнасць сэрца.

Да гэтага малюнка «сардэчных панут» трэба дадаць яшчэ адзін, заклучны штырх. Тлушчавая тканка адкладаецца ў самой мышцы сэрца, надзявае на яго шчыльную тлушчавую абалонку, якая абмяжоўвае рухі.

Пры паўнаце парушаецца дзейнасць залоз унутранай сакрэцыі, запавольваецца абмен рэчываў, наступае рад змен у нервовай сістэме, запавольваецца палавое развіццё і, нарэшце, зніжаецца супраціўляльнасць да прастудных і інфекцыйных захворванняў.

Паступова змяняецца форма цела. Акругляюцца клубы і плечы, разрастаецца тлушчавая праслойка ў вобласці жывата, таза і грудзей. Калі дзіця сядзіць, то на брушной сценцы паяўляюцца тоўстыя тлушчавыя складкі. Дзеці становяцца вялыя, рыхлыя, не па-дзіцячы салідныя.

Стаўшы больш дарослымі, яны часцей за іншых хварэюць на гіпертанію, на атэрасклероз сасудаў сэрца і мозгу, цукровы дыябет, хутка старэюць, зношваюцца. Паўната заўсёды тоіць у сабе шмат нечаканых небяспек.

У жыцці ёсць няма ла з'яў, якія цесна звязаны паміж сабой. Напрыклад: паўната і пераяданне, паўната і павышаны апетыт. Апетыт — гэта натуральнае жаданне чалавека есці. Складаная з'ява, своеасаблівая гатоўнасць арганізма да прыняцця і ператраўлення ежы.

У сярэднім ежа знаходзіцца ў страўніку каля чатырох

ЧЭШСКАЯ КУХНЯ

КАРП ПА-ТРШЭБОНЬСКУ

насечаным крутым яйкам і
зялёным пятаўшкі.

ТУШАНАЯ КАЧКА З ЯБЛЫКАМІ І МАЛЕНЬКІМІ БУЛЬБЯНЫМІ КЛЁЦКАМІ

Абабраныя яблыкі нарэжце на долькі. Ачышчаную качку разрэжце на порцыі (каля 100 г кожная), пакладзіце ў гусятніцу разам з 80 г масла і падсмажце з абодвух бакоў да залацістага колеру (каля 10 мінут). Зніміце прынамсі палавіну тлушчу, пасаліце качку, пакладзіце вакол яе долькі яблыкаў і пастаўце ў духоўку. Праз некалькі мінут накрыйце накрывкай. Яшчэ праз дзесяць мінут яблыкі выпускаць ваду. Працягвайце тушыць, час ад часу пераварочваючы качку, каб яна прапеклася з абодвух бакоў. Зноў зніміце тлушч і ту-

Разрэжце карпа на порцыі, прамыйце, абатрыце пасудным ручніком, пасаліце, абкачайце ў муцэ і абсмажце на алеі да румянай скарынкі (каля 6 мінут). Гатовыя порцыі ўпрыгожце лустачкамі лімона (без скарынкі), паліце растопленым маслам і пасыпце дробна насечанай зялёнай пятаўшкй. На гарнір падаіце вараную бульбу, палітую маслам і пасыпаную дробна

гадзін. Гэтым і вызначаецца чатырох- або пяціразовы прыём ежы. Пусты страўнік скарачаецца і гэтым дае сігнал арганізму аб гатоўнасці да прыёму новай ежы. Так бывае ў норме. Інакш абстаіць справа пры гвалтоўным кармленні. Бацькі звычайна дабра свайму дзіцяці, даючы яму добрую яду. Наіўна лічыцца, што ежа гэтая пойдзе яму на карысць. Вынаходзяцца разнастайныя спосабы, каб прымусіць дзіця прыняць гэту, пакуль яшчэ не патрэбную яму, ежу. Некаторыя мамы расказваюць назкі, каб увапхнуць лішняю лыжку кашы, іншыя стараюцца ў час кармлення чытаць дзіцяці вершы, пляюць, нават прытанцоўваюць.

Ёсць яшчэ адно агульнае правіла кармлення: «Еш, што даюць!» Не трэба прапаноўваць некалькі страў на выбар: гэта выхоўвае пераборлівасць, капрызы, выклікае непатрэбныя эмоцыі.

Першая і самая істотная прычына паўнаты ў дзяцей — пераяданне, звязанае з павышаным апетытам. У далейшым гэта замацоўваецца і псіхалагічна. Для такіх людзей яда становіцца свайго роду культам, крыніцай асалоды.

Але гэта не ўсё. Паўнаце спрыяе пэўны набор прадуктаў, якія ўключаюцца ў штодзённае меню. Поўныя дзеці вельмі любяць белы хлеб, кашы, макаронныя стравы, тлустае мяса, смятану, салодкія ласункі. Гэтыя прадукты змяшчаюць лішак солей кіслотнага характару. Трапляючы ў арганізм, яны запавольваюць абмен рэчываў, садзейнічаюць затрымцы вады, развіццю некаторай вяласці і, вядома, паўнаце.

Паўната небяспечная, гэта ўжо не раз падкрэслівалася. Лячыць яе цяжка, патрэбны немалая вытрымка, упартасць і настойлівасць і, безумоўна, сіла волі. Гэта найбольш датычыць тых, пра каго не паклапаціліся ў раннім дзяцінстве, калі атлусценне можна было прадухіліць.

У першую чаргу падумаць пра рэжым руху. Без павышанага расхода энергіі немагчыма знізіць вагу. Тут патрэбна нарэнная перабудова быту, прывычак, схільнасцей. Прасцей кажучы, трэба прывучыць сябе рабіць тое, што не хочацца, і не рабіць таго, да чаго прывык раней. Хадзьба, прагулкі, фізічная зарадка, хатняя фізічная праца — такія да гэтага часу малазахапляючыя заняткі павінны ў поўнага чалавека займаць амаль увесь вольны час.

Харчаванне павінна быць, як правіла, больш частае. Гэта паменшыць апетыт, паколькі чарговая порцыя ежы будзе як бы «даганяць» папярэдняю, ствараючы адчуванне паўнаты ў страўніку. Апрача таго, пасля вялікага перапынку чалавек з'ядае больш, і частка энергіі аказваецца лішняй, ператвараецца ў тлушч. У меню трэба ўводзіць прадукты, багатыя на шчолачныя солі. Яны нібы паскараюць абмен рэчываў, садзейнічаюць выдзяленню лішку вадкасці. Сюды адносяцца морква, буракі, капуста, цыбуля, агуркі, памідоры, маладая бульба, гарох, хлеб з мукі грубага помолу, яблыкі, ігрушы, ягады, марская рыба, асабліва траска, і нятлустая ялавічына. Трэба абмежваць спажыванне вадкасці, а для гэтага з ежы выключыць салёныя прадукты і вострыя прыправы.

Паўната ніколі не лічылася прыкметай здароўя, яна — хвароба, каварная і хранічная. Не дапускайце яе!

Г. КАЛЮЖЫН,

дырэктар Беларускага навукова-даследчага інстытута мацярынства і дзяцінства, кандыдат медыцынскіх навук.

шыце качку (пад накрывкай) да мяккасці. Прыгожа раскладзеныя на блюдзе кавалкі качкі з яблычным пюрэ — вельмі смачная страва.

Да яе падаюцца маленькія бульбяныя клецкі. Кілаграм бульбы абярыце, адварыце ў пасоленай вадзе, стаўчыце і дайце астыць. У 0,4 літра малака пакладзіце сталовую лыжку масла, пасаліце і закіпяціце. Усыпце 400 г пшанічнай мукі і працягвайце кіпяціць, пакуль не загусеце, як каша. Калі цеста астыне, убіце ў яго два яйкі і размяшайце з працёртай бульбай. Лыжкай выражце з цеста невялікія клецкі і падсмажце на алеі.

ПІРОГ СЯ СЛІВАМІ

У кубачак наліце 6 лыжак цёплага малака, дадайце драбчак цукру і 30 г дрожджаў, дайце падняцца. У міску ўсыпце 500 г мукі, 2 жаўткі, соль, цукар, 100 г растопленага тлушчу, лімонную цэдру, ванільн. Уліце закваску, вы-

месце даволі вадкае цеста. Праз гадзіну, калі цеста доб-

ра падымецца, пакладзіце яго на змазаную тлушчам бляху і асцярожна раскатайце — лепш за ўсё рукой, змочанай у халоднай вадзе, — так, каб атрымаўся гладкі тонкі пласт раўнамернай таўшчыні. Пакладзіце на яго слівы, разрэзаныя на долькі (узмку можна браць марожаныя або пастэрызаваныя слівы). Трэба класці іх густым слоём або нават у два слаі, каб пірог сапраўды можна было назваць пірагом з фруктамі. Краі пірага змажце яйкам. Слівы пасыпце молатым макам, змяшаным з цукрам. Пячыце пірог 40—45 мінут да румянай скарынкі.

— Мама, я харошая!

Фотаэцюд С. Хайкіна.

АНКЕТА „РАБОТНІЦЫ І СЯЛЯНКІ“

Прапануем гэтую анкету сваім чытацкам і прасім прыслаць у рэдакцыю адказы на яе.

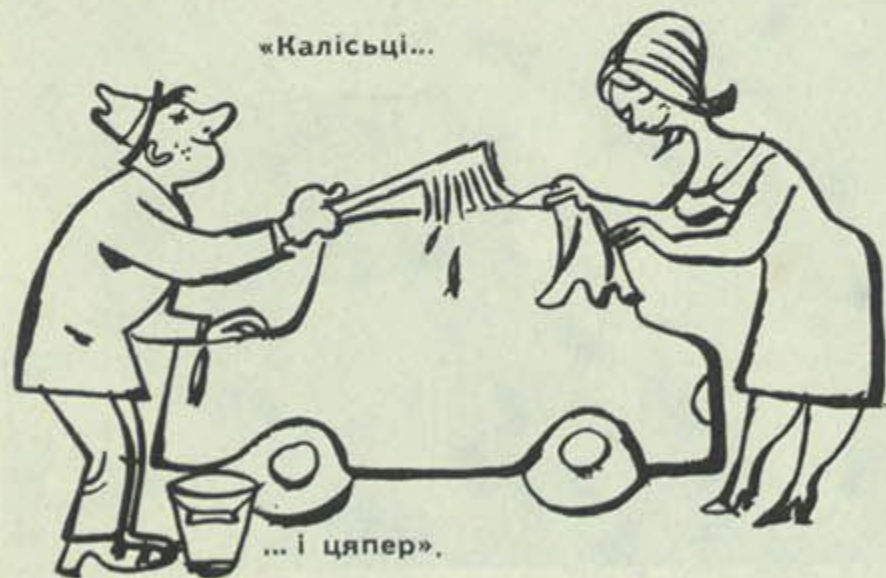
1. ШТО ДАЕ ВАМ НАЙБОЛЬШУЮ РАДАСЦЬ ЖЫЦЦЯ?
2. НА ЯКОЙ АСНОВЕ ПАВІННА, НА ВАШУ ДУМКУ, ГРУНТАВАЦА СЯМ'Я? ЦІ АДПАВЯДАЕ ВАША СЯМ'Я ГЭТЫМ ІДЭАЛАМ?
3. ЯК РАЗМЯРКОЎВАЕЦЕ ВЫ СВОЙ БЮДЖЭТ?
4. ЯКІ КАНТАКТ У ВАС СА ШКОЛАЙ АБО ДЗІЦЯЧЫМ САДАМ?
5. КОЛЬКІ ЧАСУ ЗАЙМАЕ У ВАС ХАТНЯЯ ГАСПАДАРКА?
6. ЦІ КАРЫСТАЕЦЕСЯ ВЫ ПАСЛУГАМІ БЫТАВЫХ УСТАНОВАЎ? ЦІ ЗАДАВОЛЕНЫ ІХ ДАПАМОГАЙ?
7. РАСКАЖЫЦЕ ПРА ўмовы ВАШАЙ ПРАЦЫ. ЦІ ЛІЧЫЦЕ ВЫ, ШТО ІХ ТРЭБА ПАЛЕПШЫЦЬ?
8. ШТО ВЫ ЧЫТАЕЦЕ?
9. ЦІ ЧАСТА НАВЕДВАЕЦЕ КІНО, ТЭАТР?
10. ЯКОЕ МЕСЦА У ЖЫЦЦІ ВАШАЙ СЯМ'І ЗАЙМАЕ ТЭЛЕВІЗАР?
11. ВАШ ІДЭАЛ ЧАЛАВЕКА, МУЖА?

Прозвішчы і адрасы пісаць па ўласнаму жаданню.

ЗАМЕЖНЫ ГУМАР

«Калісьці...

...і цяпер».

«Элегантная вопратка да
свята».
Мал. Здэнека
Крэменкава.

Мужчынам цяпер пада-
баюцца жанчыны ў чор-
ных панчохах.
Мал.
Б. Ангелушава.

— На яе месцы спачатку я
перанёс бы адзін чамадан, а
потым другі.

Мал. В. Велікава.

БЕЗ ПРАЦЭДУР

— У цябе зноў цудоўная фігура, ты што, гімнастыкай зай-
маешся?
— Не, сваруся з мужам.
— Чаму ж ты не развядзешся?
— Праз два месяцы. Я яшчэ не дасягнула патрэбнай вагі.

МУЖ І ЖОНКА

— Як табе падабаецца сённяшні абед?
— Зноў ты шукаеш прычыну для сваркі.

ПРЫЧЫНА

Маці:—У шафе ляжалі два яблыкі, а цяпер адзін, як гэта
здарылася?
Сын:—Другога я не прыкмеціў.

У НАСТУПНЫМ НУМАРЫ ЧЫТАЙЦЕ:

Мужчыны віншуюць жанчын — выступленні дырэктара Мін-
скага трактарнага завода М. М. Слюнкова, гвардыі маёра
Ул. Ліхачова і іншых.

Дзякуй за жыццё — нарыс А. Уладзіміравай.

Слова пра паэта — да шасцідзясяцігоддзя Алеся Звонака.

Апавяданні Лідзіі Арабей з цыкла «Памяць».

Вершы Сямёна Пацёмкіна, Уладзіміра Дзюбы
і іншыя матэрыялы.

КРЫШТАЛЬНЫ ЗВОН

Прывесці людзям шчасце і падарыць радасць — пра гэта
марыла студэнтка Мінскага мастацкага вучылішча Галія Ісаевіч.
Жывапіс даваў неабмежаваную магчымасць перадаваць гармо-
нію фарбаў і ліній самую фантастычную мару.

Але толькі «крышталёвая песня» прывесла славу Галіне Ісае-
віч і радасць людзям.

... У Ленінградзе на выстаўцы прыкладнага мастацтва высо-
кую ацэнку атрымаў беларускі сувенір — дэкаратыўная ваза
Галіны Ісаевіч. З таго часу мастацка адкрывае нам «таямніцы»
мастацкага шкла, якое можна ззяць, як сонца, прыцягваць да
сябе, як неба, і гаварыць, як задушэўны сябар.

Вырабы завода «Нёман» у 1958 годзе на Выстаўцы дасягнен-
няў народнай гаспадаркі СССР прыцягнулі ўвагу масквічоў вы-
разнымі сілуэтамі прадметаў, насычанасцю колеру і навізнай
мастацкай формы. Завод быў узнагароджаны двума сярэбраны-
мі медалямі, а неўзабаве тры работы «Нёмана» на міжнароднай
выстаўцы ў Бруселі былі ўдасцены Вялікага бронзавага ме-
даля. Аўтарам узнагароджаных твораў была Галіна Ісаевіч.

З захапленнем глядзяць інашчэй на туалетны прыбор
з фіялетавага шкла з шырокай гранню, на дэкаратыўную ва-
зачку «Чырвоная кветка» з рубінавага шкла. І дзіўна, пра-
чытаўшы назву краіны: «Беларуская ССР». Потым з няменшым
здзіўленнем усклікаюць: «Мастак — жанчына!»

Выдатнае веданне тэхналогіі вытворчасці, яе эканомікі па-
магае мастачцы ствараць арыгінальныя творы. Вось чаму Га-
ліна Антонаўна любіць тлумачыць сваім вучням асноўны тэзіс
сваёй творчасці: «Мастацкая форма шкла — гэта сінтэз навукі
і мастацтва, а вашы творы — гармонія тэхнікі і творчасці».

У яе лабараторыі — «Руская цацка», мілы і далікатны суве-
нір, успамін аб прамільгнўшым дзяцінстве. Побач — «Чырво-
ны Кастрычнік» — твор пра найвялікшую рэвалюцыю Зямлі.
Яны розныя, непаўторныя, і яны — родныя.

А ў канадскім заснежаным Манрэалі на Сусветнай выстаў-
цы — усё лепшае, што паспелі зрабіць залатыя рукі мастачкі.
Вось ужо дзясяць гадоў, набіраючы сілу, звоніць і льецца яе
крышталёвая песня.

М. СМІРНОУ

На першай старонцы вокладкі — удзельніца студыі класічнага
танца Мінскага палаца прафсаюзаў, студэнтка інстытута замеж-
ных моваў Лідзія Волкава на рэпетыцыі.

Фота Ул. Вяхоткі.

Галоўны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія:
М. Н. БАРСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, Т. Ц. ДЗМІТРЫЕ-
ВА, М. А. ЖЫДОВІЧ, Р. У. КУДРЭВІЧ, М. М. ТУР,
В. І. ФІЛІПАВА, В. А. ЧАРНЯЎСКАЯ.

Тэхнічны рэдактар І. А. Цылаў. Карэктар В. І. Асіпенка.

АТ 02804. Журнал «Работница и крестьянка»
на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Здадзена ў набор 8 снежня 1966 г. Падп. да друку 2/1-67 г.
Друк. арк. 5,5. Аўт. арк. 7,3.
Папера 60×90%. Адрас рэдакцыі: Мінск, Ленінскі праспект, 77.

Тэлефоны: галоўнага рэдактара — 6-17-51, адказн. сакратара,
аддзела прамысловасці — 6-38-14, аддзела сельскай гаспадаркі
і культуры — 6-38-24.

Друкарня выдавецтва «Звязда», Мінск. Цана 15 кап.
Дадатак — выкрайка. Тыраж 200560 экз. Зак. 673.

Песня атрымала першую прэмію на Усесаюзным конкурсе на лепшае выкананне савецкай песні ў Маскве.

ПАМЯТЬ СЕРДЦА

Когда ночь город обнимает
И молча звезды зажигает,
А песня сердце приласкает
И Минск уставший мирно спит,
Не спится только ветерану,
Войны минувшей партизану,
Ночь растревожила в нем

раны,
И память сердца говорит.
И вновь уходят в тьму ребята,
И вновь молчит в ночи засада.
Но в тишину бьют автоматы,
И закипает жаркий бой.
И снова небо полыхает,
И кто-то яростно стреляет,
И на траву тебя бросает,
И звезды кружатся с тобой.
И пусть ты кровью истекаешь,
И пусть ты даже умираешь,
Но все равно ты побеждаешь,
А побеждая, ты живешь.
Когда над городом светает,
И ночь на запад отступает,
И даже песня замолкает,
Наш Минск уставший мирно

спит...
Не спится только ветерану,
Войны минувшей партизану.
Ночь растревожила в нем
раны,
И память сердца говорит.

Слова Михаила ЯСЕНЯ

Музыка Игоря ЛУЧЕНКА

Сдержанно, сурово

Спокойно

Каждая ночь город обнимает, и молча звезды зажигает, а песня сердце приласкает, и Минск уставший мирно спит. Задумчиво, драматично

и Минск уставший мирно спит, не спится только ветерану, войны минувшей партизану.

Piu mosso (в темпе марша)

ночь расстреляла, и в тишину бьют автоматы, и снова небо полыхает, и кто-то яростно стреляет, и на траву тебя бросает, и звезды кружатся с тобой. И пусть ты кровью истекаешь, и пусть ты даже умираешь, но все равно ты побеждаешь, а побеждая, ты живешь.

Темпо I *Coda*

и пусть ты кровью истекаешь, и пусть ты даже умираешь, но все равно ты побеждаешь, а побеждая, ты живешь.

222684-1

00000001981275
+ 1/1111

НЕМАНСКАЕ ШКЛО
работы мастака Галіны Ісаевіч.

Цана 15 кап.

74995

